

מכון תורני

תורת המוסר והמחשבה בדרך חשיבת ה'לומדות' הישיבתית
תורת רבי שמעון שקאפ במסכתות הש"ס

שאלון מס' 2

פרטי המחקרים
שיערכו במכון המאיר

שנת 2024

תוכן

שאלון מס' 2

תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו, ותמצית -תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים

(190-197)

- טבלת הבקשה ופרטי המחקרים והחוקרים: (עמודים 9-13)
- הצהרה וחתימת מנהל המכון: (עמוד 14)

חלק א - 1

פרסומים שיצאו לאור בתאריכים:

1.1.22 עד 31.12.22

חלק א - 2

פרסומים שיצאו לאור בתאריכים:

1.10.22 עד 30.9.23

בסוד עבדיך - חמש מגילות חלק א' (עמודים 22-40)

- צילום עמוד שער הספר (עמוד 22)
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות (עמוד 23)
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר (עמודים 24-33)
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר (עמודים 34-40)

בסוד עבדיך - חמש מגילות חלק ב' (עמודים 41-61)

- צילום עמוד שער הספר (עמוד 41)
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות (עמוד 42)
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר (עמודים 43-54)
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר (עמודים 55-61)

חלק ב - 1

עבודות מחקר שמצויות בהליכי עבודה

אך טרם יצאו לאור

בתאריכים 1.1.22 עד 31.12.23

()

- צילום עמוד שער הספר (עמוד 62)
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות (עמוד 63)
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר (עמודים 64-65)
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר (עמודים 66-70)

(עמודים 71-77)

- צילום עמוד שער הספר (עמוד 71)
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות (עמוד 72)
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר (לפי דפי הגמרא)
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר (עמודים 73-77)

(עמודים 78-84)

- צילום עמוד שער הספר (עמודים 78)
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות (עמוד 79)
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר (לפי דפי הגמרא)
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר (עמודים 80-84)

(עמודים 85-92)

- צילום עמוד שער הספר **(עמודים 85)**
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות **(עמוד 86)**
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר **(עמודים 87)**
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר **(עמודים 88-92)**

(עמודים 93-103)

- צילום עמוד שער הספר **(עמודים 93)**
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות **(עמוד 94)**
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר **(עמודים 95-98)**
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר **(עמודים 99-103)**

(עמודים 104-113)

- צילום עמוד שער הספר **(עמוד 104)**
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות **(עמוד 105)**
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר **(עמוד 106-108)**
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר **(עמודים 109-113)**

(עמודים 114-122)

- צילום עמוד שער הספר **(עמוד 114)**
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות **(עמוד 115)**
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר **(עמודים 116-117)**
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר **(עמודים 118-122)**

(עמודים 123-132)

- צילום עמוד שער הספר **(עמודים 123)**
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות **(עמוד 124)**
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר **(עמודים 122-127)**
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר **(עמודים 128-132)**

(עמודים 133-143)

- צילום עמוד שער הספר (עמודים 133)
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות (עמוד 134)
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר (עמודים 135-138)
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר (עמודים 139-143)

(עמודים 144-153)

ס 144

- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות (עמוד 145)
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר (עמודים 146-148)
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר (עמודים 149-153)

חלק ב - 2

עבודות מחקר שמצויות בהליכי עבודה

אך טרם יצאו לאור

בתאריכים 1.10.22 עד 30.9.23

(עמודים 154-162)

- צילום עמוד שער הספר (עמודים 154)
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות (עמוד 155)
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר (עמודים 156-157)
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר (עמודים 158-162)

(עמודים 163-171)

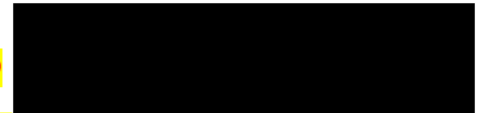
- צילום עמוד שער הספר (עמודים 163)
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות (עמוד 164)
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר (עמודים 165-166)
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר (עמודים 167-171)

(עמודים 172-180)

- צילום עמוד שער הספר (עמודים 172)
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות (עמוד 173)
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר (עמודים 174-175)
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר (עמודים 176-180)

(עמודים 181-189)

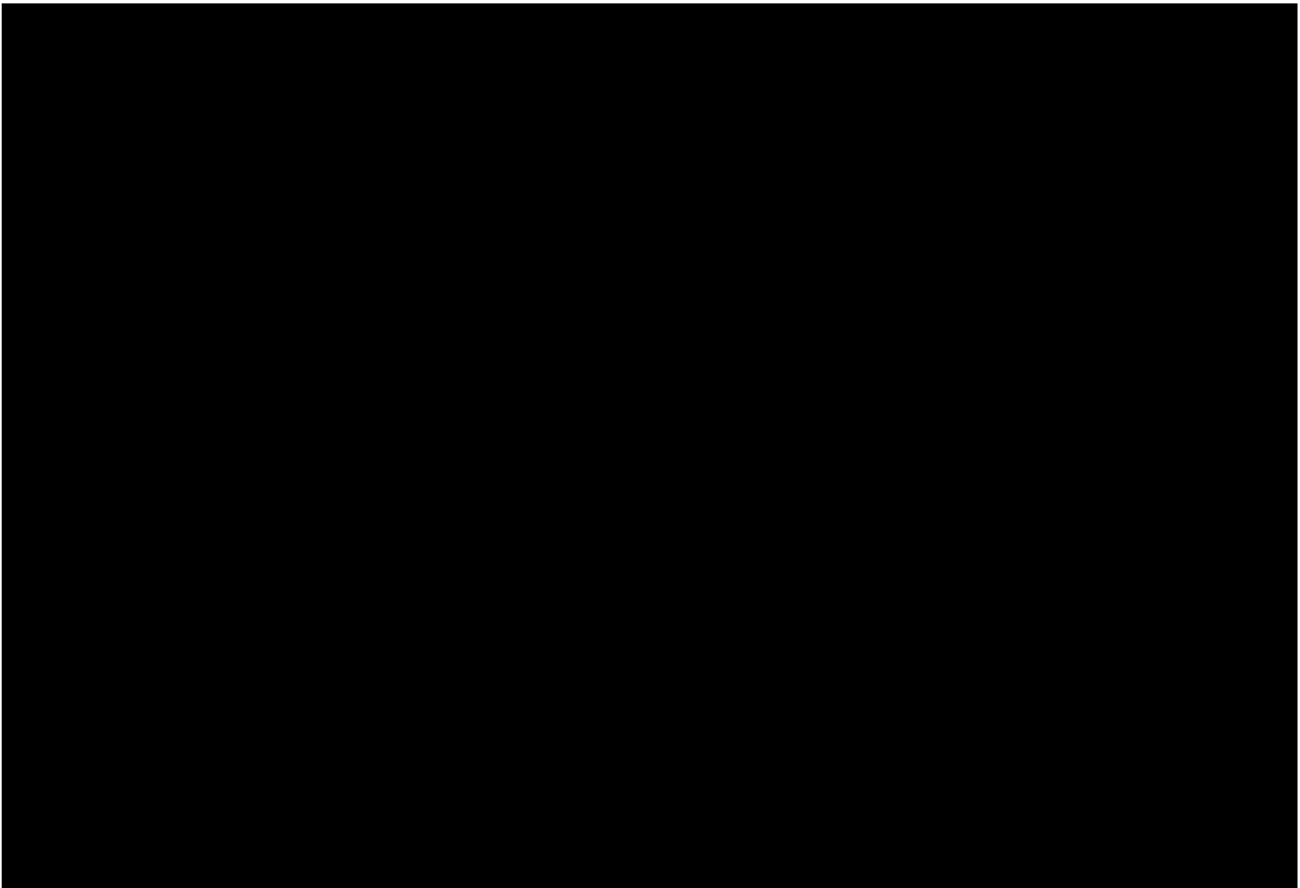

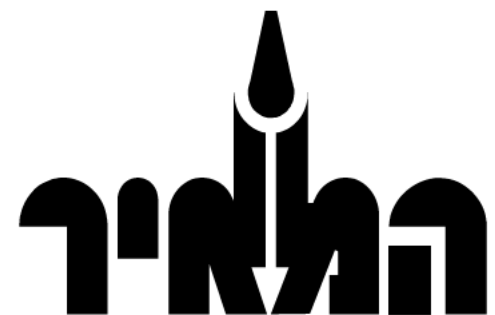
- צילום עמוד שער הספר (עמודים 181)
- צילום עמוד הזכויות של מכון "המאיר" שביצע את המחקר וקרדיט למשרד התרבות (עמוד 182)
- צילום עמוד תוכן הענינים של הספר (עמודים 183-184)
- צילום חמישה עמודים הראשונים של הספר (עמודים 185-189)

תיאור עבודת המכון ביחס לחקר פיענוח וההדרת כתבי היד

ותרומתם הגדולה לציבור

(190-197)

מכון תורני

תורת המוסר והמחשבה בדרך חשיבת ה'לומדות' הישיבתית

תורת רבי שמעון שקאפ במסכתות הש"ס

שאלון מס' 2

לשנת 2024

תכנית עבודה לשנת ההערכה

פרוט המחקרים שנערכו במכון בשנת ההערכה, כהגדרתה ב'תיקון הרוחב להקדמת שנת ההערכה' (*):

(א) בין התאריכים 1 בינואר 2022 ועד 31 בדצמבר 2022

(ב) בין התאריכים 1 באוקטובר 2022 ועד 30 בספטמבר 2023

(* 'שנת ההערכה' – בהתאם ל'תיקון הרוחב להקדמת שנת ההערכה' שמקדם מינהל התרבות בימים אלה (מבחינים לחלוקת כספי תמיכות של משרד התרבות והספורט במוסדות תרבות לשנת התמיכות 2024) - 'שנת ההערכה' הינה שנה קלנדרית 2022 (1.1.22 עד 31.12.22).

עם זאת, כהוראות מעבר לשנת התמיכה 2024, במקרים בהם מוסד לא יעמוד בתנאי הסף בשנה קלנדרית 2022, הרי שניתן יהיה להתייחס לשנת ההערכה, כפי שמופיעה במבחני התמיכה המקוריים.

לפיכך, על כל המוסדות למלא השנה שאלון זה על כל 4 טבלאותיו, עבור שתי התקופות האמורות מעלה, גם אם חלק מהנתונים חופפים.

1. כאמור, חובה למלא שאלון זה עבור שתי התקופות האמורות מעלה (כל 4 הטבלאות).
2. שאלון זה כולל שני חלקים (א' ו-ב'):
חלק א' מתייחס לפרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה.
חלק ב' מתייחס לעבודות מחקר שעדיין בשלבי עבודה שונים, ואשר טרם ראו אור בשנת ההערכה.
3. יש לציין אך ורק פעילות מחקרית שהתבצעה במכון, ויצאה לאור על ידו בלבד (שם המכון מופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות הבלעדי).
4. לגבי הטור בו אתם מתבקשים לציין את שמות החוקרים שעבדו על המחקרים:
א. יש לציין פעילות מחקרית שהתבצעה ע"י חוקרי המכון בלבד, ולא ע"י חוקרים שאינם רשומים בשאלון מס' 6 (מצבת החוקרים).
ב. יש לציין את כל שמות החוקרים שעבדו הן על פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והן על עבודות מחקר שעדיין נערכת בשנת ההערכה!
ג. שמות החוקרים המופיעים בשאלון זה כעובדים על עבודות מחקר / פרסומים כלשהם – חייבים להופיע גם בפרסום עצמו, כאשר יצא / ייצא לאור. חייבת להיות התאמה מוחלטת בין שמות החוקרים המופיעים בשאלון, לבין שמות החוקרים בפרסומים. לפיכך, במקרה בו דווח בעבר שמו של חוקר מסוים, כמי שעובד על עבודת מחקר המופיעה בשאלון זה – יש לציין בטור החוקרים העובדים על עבודת המחקר, למרות שהוא לא מופיע בשאלון 6. יש לסמן כוכבית (*) ליד שמו, על מנת שניתן יהיה להבין שהוא כבר לא עובד במכון. כמו כן, יש לציין גם על הפרסום, לכשייצא לאור, כנדרש במבחני התמיכה.
ד. חובה לציין שם מלא (משפחה ופרטי) של כל החוקרים ע"פ סדר הא'-ב' של שם המשפחה.
ה. עקב בעיות שהתעוררו בשנים קודמות, יש להקפיד על ציון שם מלא (משפחה ופרטי) של כל החוקרים, באיות זהה למופיע בשאלון 6 ובשאר השאלונים. אי הקפדה על כך עלולה לפסול חוקר

- מלהימנות במסגרת מצבת החוקרים של המכון, על כל המשתמע מכך. אין להוסיף תארים כלשהם לשמות החוקרים באף אחד מן השאלונים השונים (על מנת למנוע פגיעה בכבודם של החוקרים, בכותרות הטבלאות המתייחסות לשמות החוקרים מופיע התואר 'רבנים' המתייחס לכלל החוקרים הרשומים בטבלה).
5. אין לכלול בעבודות המחקר מהדורות חדשות / חוזרות של פרסומים מן העבר, בין במהדורת צילום ובין במהדורה של סידור מחדש, שאין בהן תוספות משמעותיות כלשהן. זאת, להבדיל ממהדורות חדשות הכוללות תוספות על הפרסומים המקוריים, אותן יש לציין באופן מפורט.
6. טבלאות אלה הינן **תמצית** פירוט הפעילות המחקרית. **חובה** לצרף לכל פרסום / עבודת מחקר הרשומה בטבלה דפים נפרדים:
- א. **עבור פרסום שיצא לאור:** פירוט נרחב של העמודות בטבלה הרצ"ב: * תוכן הפרסום * תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים * עבודת המכון בהקשר אליו (עבודה מקורית, עצמאית, פילולוגית, פענוח וחקר כתב יד, חשיפת מקורות, ההדרה וביאורים). וכן: * עמודי שער * עמוד בו מופיע שם המכון המוציא לאור ובעל הזכויות השמורות * עמוד בו מופיעים שמות המחברים * עמוד בו מופיע אזכור הקרדיט לתמיכת משרד התרבות והספורט * תוכן העניינים * **חמישה** עמודים לדוגמה מתוך הפרסום.
- הערה:** **אין להגיש ספרים למינהל התרבות!** במידת הצורך, על המכונים יהיה להמציא את פרסומיהם לעיון מינהל התרבות, אם וכאשר יתבקשו לעשות זאת.
- ב. **עבור עבודת מחקר שטרם יצאה לאור:** ככל המצוי ברשותכם, יש לצרף את **כל** המסמכים הנדרשים עבור פרסום שיצא לאור (כפי שפורט לעיל בסעיף 5א'). **בנוסף לכך, יש לצרף גם דפי טיוטות** המהווים דוגמה סבירה לצורכי הערכה וניקוד.
- הערה:** **מכון מחקר תורני שעיסוקו העיקרי בעריכת סדרות המורכבות מיחידות מחקריות מרובות העומדות בפני עצמן**, ואשר סיים בשנת ההערכה יחידה כזו, בהיקף אשר יכול להוות פרסום בפני עצמו, אך לא הוציאה לאור בשל הצורך המתבקש לחברה ליחידות נוספות (דוגמת פרקים בודדים מתוך מסכת שלמה; ערכי אנציקלופדיה; סימנים (פרקים) הלכתיים מתוך חלק שלם וכד') - **יגיש טיוטה של יחידה זו, וינמק במכתב מצורף לשאלון זה את אי הוצאתה לאור בשנת ההערכה**. כל זאת, בתנאי שבשנה שקדמה לשנת ההערכה יצא לאור פרסום של המכון באותה סדרה. **שימו לב! טיוטה שלמה זו יש להגיש במהדורה אלקטרונית בלבד באמצעות כתובת הדוא"ל zippigo@most.gov.il, ולא במהדורה קשיחה.**
7. **יש להסביר כל שינוי שנערך בעבודת מחקר / פרסום אשר דווחו על ידכם בשנים קודמות - ביחס לדיווחים אודותיהם בשנה זו** (שינוי שם / מס' עמודים / תוכן / חוקרים / תאריך הוצאה לאור מתוכנן או קיים וכו'). **יש לציין השינוי באופן ברור בטור המתאים בטבלה**. אין די בציון עובדת השינוי בלבד – **יש להסביר במפורט את מהות השינוי והסיבה לו**.
8. **יש לכתוב בטור המתאים את תאריך תחילת העבודה על עבודת המחקר**. לעניין זה - 'תאריך תחילת עבודה', הכוונה למועד בו צוות חוקרים מוגדר החל לעבוד על המחקר.
9. בטורים 'שמות החוקרים-הרבנים שעבדו / עובדים על הפרסום / עבודת המחקר': במקרה בו חוקרים מסוימים הוחלפו / החליפו אחרים במהלך התקופה - **חובה לציין הן את שמות החוקרים המחליפים**.
- המחליפים והן את שמות החוקרים המחליפים.**
- חובה למלא **מספר קטלוגי** של הפרסום כפי שמופיע בספריה הלאומית וכן את **תאריך הגשת הפרסום לספריה הלאומית**. במידה שבעת הגשת בקשת התמיכה עדיין אין מספר קטלוגי – **חובה לצרף אסמכתא מתאימה המעידה על הגשת הפרסום לספריה הלאומית**.
10. חובה למלא **תאריך מדויק** של הוצאה לאור של הפרסומים המוזכרים: **חודש ושנה עבריים ולועזיים**.
11. **אופן הפצה:** יש לציין באמצעות V אם הפרסום יצא לאור / ייצא לאור כספר **בשנת ההערכה**, כמאגר מידע, כאמצעי יישומי או במהדורה דיגיטלית **בחינם** - (בנוסף למהדורה רגילה). אם הפרסום יצא לאור במספר ערוצים – יש לציין זאת. לצורך ניקוד, ייספרו אך ורק פרסומים שהופצו לציבור במדיה דיגיטלית בשנת ההערכה.
12. ניתן כמובן להוסיף שורות לטבלאות, בעת הצורך, **אך אין לשנות את מבנה הטבלה!**
13. יש למלא את הטבלאות ונספחיהן באופן מדויק, מקצועי ומפורט, ולחתום בסופן, במקום המיועד לכך (עמוד 7)!

א.1. פרסומים שיצאו לאור

11/19

2. פרסומים שיצאו לאור בתאריכים 1.10.22 עד 30.9.23

מס'	שם הפרסום	מס' עמודים	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ומופיע על הפרסום	מס' עותקים שהודפסו	אופן הפצה: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך הוצאה לאור (חובה לציין חודש ושנה עבריים ולועזיים)	מהדורות דיגיטליות חינם של פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והופצו במדיה הדיגיטלית בשנת ההערכה בלבד	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תרומותו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, חובה לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה'ה'ל של המהדורה הקודמת	האם צוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשוניים:
מס'	שם הפרסום	מס' עמודים	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ומופיע על הפרסום	מס' עותקים שהודפסו	אופן הפצה: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך הוצאה לאור (חובה לציין חודש ושנה עבריים ולועזיים)	מהדורות דיגיטליות חינם של פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והופצו במדיה הדיגיטלית בשנת ההערכה בלבד	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תרומותו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, חובה לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה'ה'ל של המהדורה הקודמת	האם צוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשוניים:
מס'	שם הפרסום	מס' עמודים	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ומופיע על הפרסום	מס' עותקים שהודפסו	אופן הפצה: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך הוצאה לאור (חובה לציין חודש ושנה עבריים ולועזיים)	מהדורות דיגיטליות חינם של פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והופצו במדיה הדיגיטלית בשנת ההערכה בלבד	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תרומותו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, חובה לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה'ה'ל של המהדורה הקודמת	האם צוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשוניים:
1	בסוד עבדיך חמש מגילות א (אסתר, שיר השירים)	99701235188 8305171	נשלח לספריה הלאומית מצו"ב מסמך	650	המאיר מכון תורני	V	1000	3	17	כסלו	תשפ"ג	22	12	מחקר זה התארך משנת תשפ"ב בשל הכפלת החומר ל-2 כרכים והשפיע על כל מחקרי המכון
2	בסוד עבדיך חמש מגילות ב (רות, איכה, קהלת)	99701235188 8305171	נשלח לספריה הלאומית מצו"ב מסמך	526	המאיר מכון תורני	V	1000	3	17	כסלו	תשפ"ג	22	12	מחקר זה התארך משנת תשפ"ב בשל הכפלת החומר ל-2 כרכים והשפיע על כל מחקרי המכון

ב.1. עבודות מחקר שמצויות בהליכי עבודה, אך טרם יצאו לאור – בתאריכים 1.1.22 עד 31.12.22

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיודפסו	ספר	אופן הפצה מתוכן: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תחילת העבודה על הפרסום (חובה) לציין חודש ושנה (לועזיים)	תאריך מתוכנן של הוצאה לאור (חובה לציין שנה עברית ולועזית)	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו (יש לצרף תוכן מפורט ומדויק בדפים נפרדים!)	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים (יש לצרף תיאור נרחב יותר בדפים נפרדים!)	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, בא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה"ל של המהדורה הקודמת	האם צוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6 שימו לב: חובה על שמות החוקרים הללו להופיע במלואם על הפרסום שיצא / יוצא לאור	שם משפחה	שם פרטי	הסברים לשינויים: במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם ואחרונה - לציין זאת באופן ברור בטור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי
1	טוב תורה (סדרת המועדים) חנוכה - פורים	350	המאיר - מכון תורני	750	V	אוצר החכמה / אוצרות התורה / הספריה הלאומית - חספריה דיגיטלית / הברובסק	9	16	תשפ"ד	2024	המשך תורת גרודנא עם הנחלת תורת המוסר ותרומתו של המשגיח רבי ירוחם ליבוביץ - ממיר, בשילוב התורה יחד עם מוסר	חדש	כן	אדלשטיין גיטבורג מרגלי רוטברג רוטברג שרעבי	מאיר יחזקאל צבי טוביה צבי עוזיאל	בשנת 2023 היתה הפסקה כמה חודשים במחקר זה לטובת סיום ספרי בסוד עבדיך רובו ככולו מוכן לדפוס

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיודפסו	ספר	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה"ל של המהדורה הקודמת	האם יצוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור בן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6		הסברים לשינויים:	
						מאגר מידע	מאגר מידע	מאגר מידע	חודש	שנה				שנה עברית	שם פרטי		שם משפחה
2	(מודע לבינה) אגדות השי"ס (תלמוד בבלי) א	600	המאיר - מכון תורני	1000	V	אוצר החכמה / אוצרות התורה / הספריה הלאומית - הספריה הדיגיטלית / הברובוקס	אוגוסט	2016	תשפ"ו	המשך מחקר, פענוח הקלדה ועריכה ציוני מקורות וכותרות משנה	ביאורים בעמקות ובהירות מיוחדת, של אגדות השי"ס מתלמוד בבלי	מקוריות בניתוח אגדות השי"ס, בהגיון עמקות ובהירות מיוחדת, יחד עם העתקות השמועה של אביו בהמשך תורת רבותיו	חדש	ארזי ארלנר (י) זרוק מלכה מותניהו סטמבולי (י) פרידמן רוט רוטברג שרעבי	משה טוביה אורי שרגא משה משה אליה אריאל גמליאל יהודה שמעון פנחס צבי עוזיאל	בשנת 2023 היתה הפסקה כמה חודשים במחקר זה לטובת סיום ספרי בסוד עבדיך כעת המשך העמקת המחקר על מסכתות השי"ס מתלמוד בבלי	
3	(מודע לבינה) אגדות השי"ס (תלמוד ירושלמי) ב	350	המאיר - מכון תורני	1000	V	אוצר החכמה / אוצרות התורה / הספריה הלאומית - הספריה הדיגיטלית / הברובוקס	אוגוסט	2016	תשפ"ו	המשך מחקר, פענוח הקלדה ועריכה ציוני מקורות וכותרות משנה	ביאורים בעמקות ובהירות מיוחדת, של אגדות השי"ס מתלמוד ירושלמי	מקוריות בניתוח אגדות השי"ס, בהגיון עמקות ובהירות מיוחדת, יחד עם העתקות השמועה של אביו בהמשך תורת רבותיו	חדש	ארזי ארלנר (י) זרוק מלכה מותניהו סטמבולי (י) פרידמן רוט רוטברג שרעבי	משה טוביה אורי שרגא משה משה אליה אריאל גמליאל יהודה שמעון פנחס צבי עוזיאל	בשנת 2023 היתה הפסקה כמה חודשים במחקר זה לטובת סיום ספרי בסוד עבדיך כעת המשך העמקת המחקר על מסכתות השי"ס מתלמוד ירושלמי	

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, בא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם יצוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור בן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6		הסברים לשינויים:			
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	חודש	שנה				שנה עברית	שם פרטי		שם משפחה		
4	ביד נביאך תרי עשר דניאל עזרא נחמיה (סדרה חדשה של מודע לבינה - על הנביאים)	600	המאיר - מכון תורני	1000	V	אוצר החכמה / אוצרות התורה / הספריה הלאומית - הספריה הדיגיטלית / הברובוקס		ספטמבר	2016	תשפ"ו	2026	הוספת חומרים על פרשני הראשונים המשך פיענוח והוספת שיעורים	שיעורי עיון ומערכות בינה עם ביאורים והארות במקראות הנביאים פיענוח כתב היד, בדיקת המקורות, ציטוט מובאות, עריכה, פיסוק, חלוקה לקטעים, כולל הוספת כותרות משנה	מקוריות בביתוח מקראות הני"ך, בהגיון עמקות ובהירות מיוחדת, יחד עם העתקת השמועה של אביו בהמשך תורת רבותיו	ארזי (י) זורק מותניהו סטמבולי (י) פרידמן רוטברג רוטברג שרעבי	משה טוביה משה אריאל גמליאל יהודה שמעון טוביה צבי עוזיאל	חדש	הוספת חומרים רבים וחלוקה לכרכים שיקראו יבסוד עבדיך תרי עשר
5	טוב דעת דברים	450	המאיר - מכון תורני	1000	V	אוצר החכמה / אוצרות התורה / הספריה הלאומית - הספריה הדיגיטלית / הברובוקס		אוגוסט	2017	תשפ"ד	2024	עבודת פיענוח והשוואות בין כתבי היד, המשך עריכה ומחקר	שיחות מוסר ומחשבה בדרך חשיבת הלומדות הישיבתיות פיענוח כתב היד, בדיקת המקורות, עריכה מחודשת עם שימת דגש לשימור רוח וסגנון הדברים, השוואה עם דברי רבותיו בכתביהם	המשך הנחלת תורת המוסר ותורתו של המשגיח רבי ירוחם ליבוביץ - ממיר, על ידי יחודיות קו מחשבתו בשילוב התורה יחד עם מוסר	גיטבורג (י) תעקנין מרגלי מרגלי רוטברג שרעבי	יחזקאל מאיר נח צבי טוביה עוזיאל	חדש	

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיודפסו	ספר	אופן הפצה מתוכן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום		תאריך תוצאה לאור		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, בא לציין את סוג השינוי שנערך בין מהדורות, ואת שנת ה"ל" של המהדורה הקודמת	האם יצוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור בן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6		הסברים לשינויים:
						מאגר מידע	אמצעי יישומי	חודש	שנה	שנה עברית	שנה לועזית	שם פרטי					שם משפחה		
6	מודע לבינה - פרקי אבות א'	500	המאיר - מכון תורני	1000	V	אוצר החכמה / אוצרות התורה / הספריה הלאומית - הספריה	אוצר החכמה / אוצרות התורה / הספריה הלאומית - הספריה	יולי	2021	תשפ"ו	2026	עבודת פענוח והשוואות בין כתבי היד, המשך עריכה ומחקר	שיעורי דעת ומערכי בינה בפרקי אבות פיענוח כתב היד, בדיקת המקורות, ציטוט מובאות, עריכה, פיסוק וקיטוע, כולל הוספת כותרות משנה	מקוריות בניתוח הענין, בהגיון בעמקות מיוחדת, יחד עם העתקת השמועה של אביו בהמשך תורת רבותיו	חדש	אריזי מרגלי מתניהו סטמבולי רוטברג שאג שרעבי	משה טוביה נח אריאל גמליאל צבי אלחנן עוזיאל	עייננו בשל הוצאת יבסוד עבדיך' חמש מגילות והוספת חומרים חדשים	
7	מודע לבינה - פרקי אבות ב'	550	המאיר - מכון תורני	1000	V	אוצר החכמה / אוצרות התורה / הספריה הלאומית - הספריה	אוצר החכמה / אוצרות התורה / הספריה הלאומית - הספריה	יולי	2021	תשפ"ו	2026	עבודת פענוח והשוואות בין כתבי היד, המשך עריכה ומחקר	שיעורי דעת ומערכי בינה בפרקי אבות פיענוח כתב היד, בדיקת המקורות, ציטוט מובאות, עריכה, פיסוק וקיטוע, כולל הוספת כותרות משנה	מקוריות בניתוח הענין, בהגיון בעמקות מיוחדת, יחד עם העתקת השמועה של אביו בהמשך תורת רבותיו	חדש	אריזי מרגלי מתניהו סטמבולי רוטברג שאג שרעבי	משה טוביה נח אריאל גמליאל צבי אלחנן עוזיאל	עייננו בשל הוצאת יבסוד עבדיך' חמש מגילות והוספת חומרים חדשים	
8	משנת טוביה סוכה	400	המאיר - מכון תורני	1000	V	אוצר החכמה / אוצרות התורה / הספריה הלאומית - הספריה	אוצר החכמה / אוצרות התורה / הספריה הלאומית - הספריה	ספטמבר	2016	תשפ"ד	2024	עבודת פענוח והשוואות בין כתבי היד, המשך עריכה ומחקר	ביאורים וחיידושים בסוגיות הש"ס פיענוח כתב היד, בדיקת המקורות, עריכה מחודשת עם שימת דגש לשימור רוח וסגנון הדברים, השוואה עם דברי רבותיו בכתביהם	המשך תורת גרודנא של הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל	חדש	אדלשטיין גיטבורג מרגלי מתניהו שאג שרעבי	מאיר יחזקאל צבי אריאל אלחנן עוזיאל	השלמות אחרונות לפני הדפסה	

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיופדפו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום		תאריך מתוכנן של הוצאה לאור		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה"ל של המהדורה הקודמת	האם יצוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6		הסברים לשינויים:
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	חודש	שנה	שנה עברית	שנה לועזית					שם משפחה	שם פרטי	
9	משנת טוביה קדושין	600	המאיר - מכון תורני	1000	V	אוצר החכמה / אוצרות התורה / הספריה הלאומית - הספריה הדיגיטלית / הספריה הדיגיטלית / הספריה	מאי	2020	תשפ"ז	2027	עבודת פענוח והשוואות בין כתבי היד, המשך עריכה ומחקר	ביאורים וחיידושים בסוגיות השי"ס	המשך תורת גרודנא של הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל	חדש	אדלשטיין גיטבורג מרגלי מתניהו סטמבולי (*) פרידמן שרעבי	מאיר יחזקאל צבי אריאל גמליאל יהודה שמעון עוזיאל	מחמת כמות החומר נדחה לשנת תשפ"ז כנראה ב' כרכים	
10	למיסבר קראי על התורה בראשית (תנינא)	500	המאיר - מכון תורני	1000	V	אוצר החכמה / אוצרות התורה / הספריה הלאומית - הספריה הדיגיטלית / הספריה	יולי	2021	תשפ"ח	2025	עבודת פענוח והשוואות בין כתבי היד, המשך עריכה ומחקר	ביאורים והארות במקראי קודש שבתורה, עם הערות על פרשי התורה הראשונים	מקוריות בהבנת הכתובים, בנייתו והגיון בעמקות מיוחדת, יחד עם העתקת השמועה של אביו בהמשך תורת רבותיו	חדש	אריז מלכה מתניהו סטמבולי (*) פרידמן רוטברג רוטברג שרעבי	משה טוביה משה אליה אריאל גמליאל יהודה שמעון טוביה צבי עוזיאל		

17 / 197

2ב. עבודות מחקר שמצויות בהליכי עבודה, אך טרם יצאו לאור – בתאריכים 1.10.22 עד 30.9.22

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום		תאריך מתוכנן של הוצאה לאור		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו		האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, באיזו צורה נוספת, באיזו צורה נוספת, באיזו צורה נוספת?		האם יציין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא		שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6		הסברים לשינויים:	
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	חודש	שנה	שנה עברית	שנה לועזית							שם פרטי	שם משפחה		
1																					
2																					

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיודפסו	אופן הפצה מתוכן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום		תאריך מתוכן של הוצאה לאור		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, בא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם יצוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:		
				ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	חודש	שנה	שנה עברית ת	שנה לועזית					שימו לב: חובה על שמות החוקרים הללו להופיע במלואם על הפרסום שיצא / יוצא לאור	שם פרטי	שם משפחה	במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם ואודותיה לדיווח הנוכחי - יש לציין זאת באופן ברור בטור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי
3																		
4																		

הסבר על פירוט השינויים

1

1. ספרי בסוד עבדיך על חמש מגילות יצא לאור בשנת תשפ"ג והוגדלה כמות החומר ל - 2 כרכים, כ - 1200 עמודים, כאשר בתחילת המחקר היה

נראה שיצא כ - 400 בלבד, מה שהשליך על דחיית מחקרים רבים במכון, ביניהם טוב תורה - חנוכה ופורים, אגדות הש"ס, מודע לבינה.

2. משנת טוביה "קדושין" - נדחה מחמת כמות החומר לשנת תשפ"ז, וכנראה יופיע ב - 2 כרכים.

יש לסמן ✓ במשבצת הבאה:

✓ רצ"ב דפים נוספים, ובהם פירוט: תוכן כל פרסום / עבודת מחקר המופיעים בטבלאות + תרומתם למחקר התורני ולציבור הלומדים + פירוט עבודת המכון ביחס אליהם.

בנוסף, רצ"ב עבור כל פרסום שיצא לאור וכן טיטות עבור עבודות מחקר הנמצאות בשלבי עבודה:

שימו לב: אין לצרף יותר דפים מהנדרש.

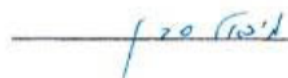
- ✓ צילום עמוד שער.
- ✓ צילום עמוד בו מופיע שם המכון שביצע את עבודת המחקר והוציאה לאור ובעל הזכויות הבלעדיות.
- ✓ צילום עמוד בו מופיעים שמות המחברים (החוקרים) שעבדו על הפרסום.
- ✓ צילום עמוד בו מופיע / יופיע כי הפרסום יצא / ייצא לאור בתמיכת משרד התרבות והספורט.
- ✓ צילום עמוד תוכן העניינים.
- ✓ צילום חמישה עמודים מתוך הפרסום / צילום דפי טיטות מפורטים, באופן שיספק לצורך הערכה / טיטות יחידה שלמה למכוני מחקר העוסקים בהוצאת סדרות, בתוספת נימוק לאי הוצאתה לאור בשנת ההערכה. שימו לב כי טיטות היחידה השלמה תצורף במהדורה אלקטרונית בלבד, לכתובת הדוא"ל zippigo@most.gov.il

הריני מצהיר בזאת על נכונות הפרטים שמולאו בשני חלקי השאלון, ועל צירוף כל הנספחים המבוקשים

חתימת מנהל המכון

שם מנהל המכון

ספר

בסוד עבדיך

ביאורים והארות במקראי קודש שיבכתובים

מאמרי מחשבה והתבוננות בענייני המגילות

חמש מגילות

מאת

צבי בלאאמז"ר הגאון רבי זלמן זצלה"ה רוטברג

שיכון חזון איש - בני ברק

כסלו תשפ"ג

זכרון פנחס אליהו

הרב צבי רוטברג
דבורה הנביאה 10 בני ברק
טל: 03-6187078

יו"ל ע"י מכון המאיר
דבורה הנביאה 9 בני ברק
03-618-7176
054-8456262

©
כל הזכויות שמורות
Printed in Israel

ספר זה יוצא לאור
בסיוע משרד התרבות

תוכן

9..... ריש מילין

מזה ומזה הם כתובים

11..... דבר המכון

פתיחה

17..... חמש מגילות כתבי הקודש

אסתר

ב..... ביאורים והערות במקראי קודש

צו..... אשר הניא

קג..... ביאורים והערות במפרשי הראשונים

פירוש רש"י ◆ פירוש אבן עזרא ◆ פירוש האבן עזרא (נוסח ב') ◆ בעל הטורים
פירוש רבינו ישעיה מטראני ◆ פירוש הרוקח ◆ פירוש חכמי צרפת ◆ פירוש רבי
אביגדור כהן צדק ◆ פירוש הרלב"ג ◆ פירוש רבינו יוסף נחמיאש.

קלה..... ביאורים והערות במדרשי אגדה

מדרש רבה ◆ תרגום שני ◆ מדרש אבא גוריון ◆ מדרש פנים אחרים (נוסח א')
מדרש פנים אחרים (נוסח ב') ◆ מדרש לקח טוב.

מאמרי מחשבה והתבוננות בעניני המגילות

א	אסתר מן התורה מנין.....	קסז
ב	נמשלה אסתר לשחר.....	קעא
ג	ואנכי הסתר אסתיר - אסתר.....	קעו
ד	המן מן התורה מנין - המן העץ.....	קעט
ה	ולילה ולא דומיה לי.....	קפד
ו	ומרדכי יצא בלבוש מלכות - תכלת.....	קפה
ז	ומרדכי יצא בלבוש מלכות.....	קצא
ח	מרדכי איש יהודי.....	קצה
ט	ונשמע פתגם המלך בכל מלכותו.....	קצה
י	קיימו וקבלו היהודים.....	בו
יא	ליהודים היתה אורה.....	רו
יב	נקראת ספר ונקראת אגרת.....	רט
יג	וזכרם לא יסוף מזרעם.....	ריד
יד	קדמו שקליהן לשקליו.....	ריח
טו	שירת עשרת בני המן.....	רכג

שיר השירים

ביאורים והערות במקראי קודש.....רלב

ביאורים והערות במפרשי הראשונים.....שיא

פירוש רש"י ◆ פירוש הרמב"ן ◆ פירוש אבן עזרא ◆ פירוש הרוקח ◆ פירוש הספורנו.

ביאורים והערות במדרשי אגדה.....שנג

תרגום ◆ מדרש רבה ◆ לקח טוב ◆ מדרש שיר השירים זוטא ◆ פסיקתא זוטרתא ◆ זוהר חדש ◆ מדרש שיר השירים מהזוהר.

מאמרי מחשבה והתבוננות בעניני המגילות

א	מלא כבוד ד' את בית ד' - שיר השירים.....תקעא
ב	ישקני מנשיקות פיהו.....תקעו
ג	הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך.....תקפא
ד	נגילה ונשמחה בך - בך בתורתך.....תקפד
ה	אני חבצלת השרון - תורה בשמחה.....תקפח
ו	דודי לי ואני לו - אני לדודי ודודי לי.....תקצא
ז	ישראל נקראים "אמי" כלפי הקדוש ברוך הוא.....תקצה
ח	הדוד והרעי-ה.....תקצט
ט	עד שתחפץ.....תרג
י	יום שמחת לבו.....תרז
יא	קול דודי דופק.....תריב

יב נפשי יצאה בדברו..... תריד

יג אני לדודי ודודי לי..... תרמז

יד הדודאים נתנו ריח - טהרה..... תריט

תוכן הענינים

א אסתר מן התורה מנין.....קסז

נביאים וכתובים בטלים, מגילת אסתר אינה בטלה לעולם ♦ דברי הנביאים נלמדים מן התורה, אסתר אינה נלמדת ♦ לא פחתו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה ♦ פורים לא יבטל מפני הסתר ענינו אף לעתיד לבא.

ב נמשלה אסתר לשחר.....קעא

נמשלה אסתר לשחר, אסתר סוף כל הניסים ♦ בעולם הבא יכירו שגם הרעה היא טובה ♦ בפורים נהפכה הרעה עצמה לטובה - "שחר" - סוף כל הניסים ♦ פורים - תיקון עץ הדעת - עד דלא ידע ♦ יום הכיפורים ופורים אינם בטלים לעולם ♦ יום הכיפורים - קבלת לוחות שניות, פורים - קבלת התורה מאהבה.

ג ואנכי הסתר אסתיר - אסתר.....קעו

רמיזת ההסתר פנים באסתר ♦ ויאמר המן בליבו - הרע דעמלק הוא פנימי, מלחמת הפנימיות ♦ המן מן התורה - המן העץ - חידוש הרע בעולם ♦ מרדכי מן התורה - מר דרור - הריח שלא נפגם בעץ הדעת ♦ קטורת ענינה ריח - על מזבח הפנימי ובקודש הקדשים.

ד המן מן התורה מנין - המן העץ.....קעט

המן לא הפיל גורל על חודש שבט כי בו ראש השנה אילן ♦ הקשר בין עץ הדעת להמן ♦ בחודש שבט תוקן חטא אכילת עץ הדעת ♦ במתן תורה נפסקה זוהמת נחש מישראל ונחלשה בשאר אומות חוץ מעמלק ♦ גם אחר מעשה עגל לא חזרה זוהמה לגמרי ♦ כוחו של המן מקלקול האכילה של ישראל ♦ זוהמה שחזרה במעשה העגל מחמת הקלקול בקבלת התורה שהיה בכפייה ♦ פורים - תיקון עץ הדעת - עד דלא ידע ♦ המן - עולם הדמיון.

ה ולילה ולא דומיה לי.....קפד

המגילה - הצרה והתפילה, הישועה וההצלה ♦ תענית אסתר - הצום והתפילה שקודם ההצלה ♦ קריאת המגילה בלילה - הזעקה, ביום - הנס וההצלה ♦ הצרות שייכות לעצם הנס ♦ אף כשהוכרעה הישועה צריכים לזעוק.

- ו** ומרדכי יצא בלבוש מלכות - תכלת..... קפה
תכלת - חיבור שמים וארץ - הכרתה באמת דרך הציצית ♦ ראיית כסא הכבוד דרך
ים ורקיע - "זבולון בצאתך" ♦ תכלת מרדכי - הכרת הבורא.
- ז** ומרדכי יצא בלבוש מלכות..... קצא
"ותשלח בגדים" - לבושי מרדכי ♦ אחר החטא זקוקים ללבוש - חיבור למלבושים
שעשה ד' ♦ כתונת פסים - הכתונת שעשה ד' - הפיכת "כתונת עור" ל"אור"
♦ "נהנו מסעודתו" - פגם גשמי, תיקונו - "ותשלח בגדים".
- ח** מרדכי איש יהודי..... קצה
מרדכי איש יהודי מכח דוד המלך ♦ מרדכי - תפילה ♦ מרדכי - כח יהודה וכח
בנימין.
- ט** ונשמע פתגם המלך בכל מלכותו..... קצח
"חיין מתוך שינה" - מתוך הסתר פנים ♦ נעשה ונשמע - ונשמע פתגם המלך ♦
בימי מרדכי ואסתר נקרא "מקום".
- י** קיימו וקבלו היהודים..... בו
קיימו וקבלו בתוך ההסתר פנים ♦ התיקון - קבלת התורה ע"י ישראל ♦ כאמיתה
של תורה - חותמו של הקב"ה.
- יא** ליהודים היתה אורה..... רו
אורה זו תורה - מגילה כאמיתה של תורה ♦ קריאת המגילה נחשבת כציווי ד' ♦
הגזירה מכח רפיון בתורה - חורבן העולם.
- יב** נקראת ספר ונקראת אגרת..... רט
נקראת ספר ונקראת אגרת - בצורתה ובקריאתה ♦ קול גדול ולא יסף - לא פסק
- מגילת אסתר אינה בטילה ♦ "נקראת אגרת" - דבר ד' דרך אמצעי ♦ קריאת
התורה בעמידה - מעמד הר סיני ♦ המגילה נקראת בישיבה - אגרת.
- יג** וזכרם לא יסוף מזרעם..... ריד
נצחיות הפורים ♦ פורים - אור מתוך החושך ♦ פורים - "ונהפוך הוא" - למעלה מן
הזמן - לעתיד לבא ♦ קיימו וקיבלו - מתוך ההסתר של "עבדי אחשורוש אנן" ♦
קרייתא זו הלילא.

יד קדמו שקליהן לשקליו.....ריח

"ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך" - מלכו של עולם ♦ קדמו שקליהם - קנו נפשם מהקב"ה ♦ נהנו מסעודתו - חיבור לגויים, מחצית השקל - "ונפלינו אני ועמך" ♦ "מפוזר ומפורד" - קטרוג, מחצית השקל - איחוד ישראל והקב"ה.

טו שירת עשרת בני המן.....רכג

שירה רק בגמר הישועה - לא תהא תקומה למפלתן ♦ איבוד מלכי כנען - רע חיצוני, איבוד בני המן - רע פנימי ♦ ווי"ן דעשרת בני המן כנגד ווי העמודים שבמשכן.

תוכן הענינים

א מלא כבוד ד' את בית ד' - שיר השירים.....תקעא

שיר השירים - פסגת השירה מכל השירות ♦ שיר השירים מחברת את האדם אל השי"ת ליראתו ולקבלת עול מלכותו ♦ שיר השירים בבחינת נשואין דעולם הבא ♦ פסגת הקדושה דשיר השירים נתגלה רק בגמר בנין ביהמ"ק מבחינת "כבוד ד' מלא" ♦ כבוד ד' דמעמד הר סיני ככבוד ד' דמשכן ♦ אחר סילוק כבוד ד' במשכן ובמקדש הטמינו שלמה המלך בשיר השירים ♦ ראשית מצב כבוד ד' מלא היה בבריאת העולם אלא שקלקל בחטאו ובהמשך הדורות קיום זה היה לשעה ♦ שלמה המלך קבע לנצח את ה"כבוד ד' מלא" בפסוקי שיר השירים.

ב ישקני מנשיקות פיהו.....תקעו

הדרגות בביטול שכל האדם לתורה ♦ הגדרת כריתת הברית דהתורה - אורייתא וישראל חד ♦ עשיית התורה על ידי ישראל ♦ שלמות האדם בתורה - "בתורת ד' חפצו" עם "בתורתו יהגה" ♦ הגדרת עסק התורה לשמה ♦ שמיני עצרת - "בתורת ד' חפצו" חג השבועות - "בתורתו יהגה".

ג הביאני המלך חדרי נגילה ונשמחה בך.....תקפא

הנה אלקינו נגילה ונשמחה בו ♦ ענין ההושענות שעבוד כל חלקי הבריאה אל התורה - ביטול החומר אל הרוח ♦ שמיני עצרת מענין עולם הבא העתיד לבא ♦ לעתיד לבא יעשו הצדיקים מחול סביב הקב"ה ודוגמת זה הוא ענין ההקפות בשמחת תורה ♦ בשמיני עצרת "נגילה ונשמחה בו" - לעתיד לבא "נגילה ונשמחה בישועתו" ♦ ביאור הגר"א במשמעות לשון "גילה" ו"שמחה" ♦ "נגילה ונשמחה בך" זה שמיני עצרת ♦ "ותשחק ליום אחרון" זה שמיני עצרת.

ד נגילה ונשמחה בך - בך בתורתך.....תקפד

שמחה אמיתית היא שמחת התורה ♦ בשמיני עצרת מקריבים רק "פר אחד" כי השמחה בעיצומו של יום ♦ השמחה יוצרת חיבור גמור להקב"ה ומונעת את הפרידה ♦ בשמחת התורה "אך שמח" - ממעט שמחה מדברים אחרים ♦ שמחת הגר"א בכל עוז רק לפני ספר התורה ♦ שני גדרים בשמחת התורה- תורה המשמחת את האדם, ושמחה היוצרת מציאות של חלק מהאדם ♦ "משמחי לב"

- שמחת הגוף, "שמחת עולם על ראשם" - שמחת הנשמה ♦ שמחה נצחית אינה אלא בשמחת הנשמה ♦ הקדמת נעשה לנשמע שעבוד הגוף לראש וענין הכתרים הוא השמחה על ראשם.

ה אני חבצלת השרון - תורה בשמחה.....תקפח

קבלת התורה משורש שמחה בתורה על ידי שיר ורון ♦ תורה נקראת "שירה" שיש בה שמחת הלב ♦ חסרון בעומקה של הלכה הוא חסרון בשמחת התורה ♦ כשהלימוד בשמחה אין שום הפרעה ♦ הזכיה בכתרה של תורה על ידי לימוד תורה בלילה.

ו דודי לי ואני לו - אני לדודי ודודי לי.....תקצא

דודי לי - אתערותא דלעילא, אני לדודי - אתערותא דלתתא ♦ עבודת ראש השנה - לגלות את הכסא ליום חגנו ♦ קבלת האור דראש השנה רק למי שמכין עצמו ♦ הכנה לקבלת השכינה - מהאבות הקדושים ♦ סיבת התכסות הלבנה.

ז ישראל נקראים "אמי" כלפי הקדוש ברוך הוא.....תקצה

יסובבנהו יבוננהו - הקב"ה משמרם ומחכימם לישראל ♦ עבודת ימי הסוכות ושמחת תורה בבחינת - יסובבנהו ♦ סיבוב ישראל סביב הקב"ה צורך גבוה ♦ הקפת הד' מינים - על ידי מצוה, הקפת שמחת תורה - על ידי תורה ♦ ישראל נקראים "אמי" כלפי הקדוש ברוך הוא ♦ ענין "בתי" "אחותי" "אמי" מוסב על תלמידי חכמים ♦ "בתי" - מלמד תורה לעמו ישראל, "אחותי" - חוזרים ושונים יחד ♦ "אמי" - מסירת התורה לבעלות ישראל ♦ לעתיד לבא שלימות המחול בישועתו של הקב"ה.

ח הדוד והרעי-ה.....תקצט

אלול - יראה המביאה לאהבה ♦ לקיחת הקב"ה את ישראל לרעיה - לעם ♦ התורה כנשואה רק למי שעוסק בה ♦ ענין הדוד והרעיה הושלם בקבלת התורה והקמת המשכן.

ט עד שתחפץ.....תרג

מחשבה ללא מעשה כנשיאת שם ד' לשוא ♦ עיקר התלמוד הוא המעשה ♦ קיום הלמעשה בתורה הוא היגיעה והעמל בה ♦ חלות ברכת ד' רק על דבר שיש בו ממש.

י יום שמחת לבו.....תריז

הקשר בין יום הכיפורים לזיווגים ♦ שורש זיווגי ישראל הוא בעולמות העליונים להשרות בו את השכינה, יוה"כ - יום זיווג ישראל עם השכינה ♦ הקשר שבין ט"ו באב לזיווגים ♦ ט"ו באב - יום שמחת לבו - הורדת השכינה בתחתונים בתוך ביתו של כל אחד ♦ המאורעות של ט"ו באב ענינם הורדת השכינה בתחתונים ♦ חורבן ביתר על שלא התאבלו על ירושלים, קבורת הרוגיה הוא סילוק מסויים של הנצחת החורבן ♦ יוה"כ וט"ו באב - שניהם קשורים לבנין ביהמ"ק ולתורה ♦ תורת יוה"כ גדרה תורה שבע"פ שזמנה בלילה, מט"ו באב מוסיפים לימוד תורה בלילה.

יא קול דודי דופק.....תריב

נזקי שינת האדם ♦ התיקון - בתי כנסיות ובתי מדרשות.

יב נפשי יצאה בדברו.....תריד

הפחד שנפל על העם הוא תנאי מעצם קבלת התורה ♦ יראתו על פניכם - רק על ידי לימוד בעיון ♦ הדרגות בחיבור ישראל לתורה.

יג אני לדודי ודודי לי.....תרטז

גדר העבודה מיראה ♦ גדר העבודה מאהבה ♦ קבלת התורה דחודש אדר וחודש אלול ♦ ביאור נוסף בחילוק בין אהבה ליראה ♦ האדם נברא במציאות של אהבה.

יד הדודאים נתנו ריח - טהרה.....תריט

ריח טוב מכוח הטהרה והוא הנאה לנשמה ♦ תאוות האימהות לריח שהן הנאה לנשמה ♦ עניינים רוחניים טעונים טהרה ♦ ביטול הטהרה אצל הגברא ולא בחפצא ♦ ישכר וזבולון גשם ורוח מכוח הדודאים ♦ יעקב זכה לברכות עולם הזה ועולם הבא אחרי "וירח את ריח בגדיו" ♦ הריח אצל המשיח ♦ הריח אצל יראי ה' ♦ מלחמת יון בטהרת עניין הריח ♦ אף מרדכי הצדיק גבר על עמלק בכח הריח ♦ אף הגאולה העתידה בכח הריח.

ריש מילין

הנה אחר שיצא לאור עולם ביאורים על נביאים הראשונים שנקראו בשם "ביד נביאך" מוסף עליהם ביאורים בספר הכתובים, אשר נקראו בשם "בסוד עבדיך", וזה יצא ראשונה ביאורים בחמש מגילות הקודש, כה יתן ד' וכה יוסיף להשלים את ביאורי ה"יד נביאך", וביאורי "בסוד עבדיך", להוצאתם לאורה.

והנה ביאורי "בסוד עבדיך" על המגילות, יוצאים לאורה לזכר ולעילוי נשמתו הטהורה, של ידידנו יקר יקרים שהיה בן תורה מושלם בכל תהלוכותיו הן בעמלו בתורה והן ביראתו הקודמת לחכמתו, והן בעדינות נפשו ובטהרת לבו, כאשר חותם אבותיו הקדושים אשר בארץ המה, חופף היה על כל מציאות חיו, והם מרנא ורבנא החפץ חיים זיע"א, מרן הסבא מנוברדוק זצוק"ל, ה"ה הרה"ג רבי פינחס אליהו וולדשטיין זצ"ל, אשר לקח אותו האלקים בעצם פריחתו הרוחנית בקיצור ימים ושנים. תנצב"ה.

יהיה למילין יושר בפני אבינו שבשמים על רעיתו הכבודה תחי' ועל ילדיו היקרים המסולאים בפז, זרע ברך ד', לגדלם לתורה וליראה, בלכתם בדרכיו ז"ל ובדרכי אבותיהם ז"ל.

וברכות לראש משביר אחיו יבדלח"ט המצוין מאד במדותיו הנפלאות והחשובות ידידנו הדגול והאהוב הר"ר יוסף מנחם מנדל שיחיה לאורך ימים טובים, שהוצאות הספר ניתנו על ידו.

יזכה לרוב טוב מן השמים, להצלחה בכל מעשי ידיו, ולרוב נחת עולמים מצאצאיו היקרים ד' עליהם יחיו.

ורוב ברכות לראש העוסקים והמסייעים במלאכה, הרבנים מופלגים שליט"א חברי מכון "המאיר", הרב אריאל מתתיהו, הרב משה טוביה כהן ארזי, הרב יהודה כהן ארזי, הרב גמליאל סטמבולי, הרב משה זרוק, הרב פנחס רוט, יברך ד' חילם ופועל ידם ירצה.

וברכות יעטה מורה ידידי הדגול והחשוב הרה"ג המופלג רבי עוזיאל שרעבי שליט"א, אשר במסירות מופלאה אין קץ ידו נטויה על עריכת הספרים כאשר הם לפנינו, וברוחב ידיעותיו וברוב כשרונותיו הוסיף מדיליה ציצים ופרחים, וגם דלה דלה ממש"כ במק"א ושבצם כראוי.

יברך ד' חילו ותהי משכורתו שלימה מעם האלוקים, ותימשך ברכת ד' על ביתו - רעיתו הכבודה תחי' לאוי"ט, בבריות גופא ונהורא מעליא, יחד עם זרעו ילדיו זרע ברך ד' יחיו לאוי"א.

וְדוּרָא דְכַרְכִּי יָמָא רַבָּא וְאֶטְוֵנִין מְצִירִין מְקַפִּין
לְהוֹן חֲזוֹר חֲזוֹר: וּפְקִיד
לְאַשְׁקָא יִתְהוֹן בְּמִנִּי

דְּהָבָא דְּבִית מְקַדְשָׁא דְּאִיתִי נְבוּכַדְנֶצַּר רְשִׁיעָא מִן יְרוּשָׁלַם וּמְנִיא אוֹחֲרִנְיָתָא דְּהוּוּ לִיה
לְמַלְכָּא אַחְשֻׁרוּשׁ תַּמָּן הוּוּ מְחַלְפִין דְּמוֹתִיהוֹן הֵיכָאכְר וּמִן קָדָם מְנִי בֵּית מְקַדְשָׁא
אִישְׁתַּנִּיאוּ וְהוּוּ שְׁתָּן חֲמַר עָסִיס דִּיאִי לְמִשְׁתֵּי מַלְכָּא דְּסָגִי רִיחִיה וּבָסִיס טַעְמִיה וְלֹא

רש"י

המקרא כך שמש: (ז) והשקות בכלי זהב. כמו ולהשקות: שונים. משונים זה מזה וכן
ודמיהם שונות, ורצותינו דרשו מה שדרשו: ויין מלכות רב. הרצה, ורצותינו אמרו שהשקה

בסוד עבדיך

הטענה היתה וכלים מכלים שונים (א, ז).

אמרו בגמרא (מגילה יב, א), "יצאה בת קול ואמרה להם ראשונים כלו מפני כלים
ואתם שונים בהם". ויש לעיין דאדרבא כיון דכבר נשתמשו בהם ראשונים הוציאו
לחולין שהרי מעלו בהם. ובפשטו נראה דלא יצאו הכלי שרת לחולין, דהרי בכלי
שרת יש מועל אחר מועל, כדתנן במעילה (יט, ב), שהרי קדושים קדושת הגוף.
אמנם יעויין בנדרים (סב, א), דמבואר דעל ידי שהוציאו העכו"ם מבית המקדש
נעשו חול, שנאמר (יחזקאל ז, כב) "ובאו בה פריצים וחיללוה", מיהו מבואר שם בגמ'
שאף על פי כן נענש עליהם בלשצאר, ואם כן שפיר נענש עליהם אחשורוש. [ובגוף
הענין עיין פלוגתת הבעל המאור והרמב"ן במלחמות בעבודה זרה (כג א) בדפי
הרי"ף].

והנה ראיתי בהמקנה קידושין (נד א ד"ה עוד וכו') שכתב, דהא דלא נענש
אחשורוש על לובשו בגדי כהונה, [וכדאמרין במגילה (יב, א), "ואת יקר תפארת
גדולתו, מלמד שלבש בגדי כהונה"], משום דדעת הריטב"א בקידושין שם בדגדי
כהונה לאו כלי שרת נינהו, אם כן רק בכלי שרת נענש משום דאין יוצאין לחולין,
מה שאין כן בבגדי כהונה שכבר יצאו לחולין דאין עליהם תורת כלי שרת. ולהאמור
דבריו צריכים עיון שהרי גם הכלי שרת הרי יצאו לחולין ומכל מקום נענש עליהם.
ואפשר לדחוק דכיון דמעיקר הדין כלי שרת אין יוצאים לחולין, אשר על כן אף
דבאו פריצים וחיללוה, מכל מקום נענש עליהם, מה שאין כן בגדי כהונה מעיקר
הדין יוצאים לחולין בהשתמשות בהם, ועדיין צריך עיון.

ובגוף הענין עדיין צריך עיון לשיטת התוס' בקידושין שם בדגדי כהונה כלי
שרת נינהו אמאי לא נענש עליהם אחשורוש. וגם בעצם דברי הריטב"א נתקשו
טובא [עייין משנה למלך (פרק ח מכלי המקדש הלכה ו), ועיין חזון איש מנחות (סימן ל
ס"ק א)]. ובמקום אחר כתבנו דיש לחלק בין בגדי כהן גדול לבגדי כהן הדיוט, וצדדנו
דבבגדי כהן גדול גם הריטב"א מודה דחשיבי כלי שרת. אמנם אם כן יקשה טובא,

פירוש רבותינו חכמי צרפת

ועד כוש (א, א).

המולך מהודו ועד כוש. הודו וכוש מרוחקים זה מזה וביניהם שבע ועשרים ומאה מדינה.

לכאורה זה דלא כהמבואר בגמרא (מגילה יא א), שהודו וכוש כל אחד בקצה העולם, אלא בין הודו וכוש יש שבע ועשרים ומאה מדינה, ועל זה מלך אחשוורוש, ואם כן לא מלך על כל העולם, וכן יש במדרשות שלא מלך על כל העולם.

מהודו ועד כוש (שם).

ור' יוסף אמר למה מודיע לנו שמלך בשבע ועשרים ומאה מדינה לפי שעתיד לומר בענין וישלח ספרים אל כל מדינות המלך אל שבע ועשרים וגו' וקדם ולימדך שמלך בשבע ועשרים ומאה מדינה.

יש לעיין קצת בזה, דגם לענין הספרים לא היה צריך לכתוב לכמה מדינות נשלחו, ולכאורה היה די שיכתב וישלח ספרים אל כל היהודים.

בהראותו את עושר כבוד מלכותו (א, ד). בהראותו את עושר וגו'. אלו כלי כסף וכלי זהב כמו שמפרש למטה והשקות בכלי זהב וכלים וגו'.

אינו מובן כל כך, שהרי מפורש בכתובים בסמוך עשירות מופלגת חור כרפס וכו' גלילי כסף וגו' רצפת בהט ושש

וגו' ומה הדגיש כאן את ענין הכלי כסף וזהב לגודל העשירות, וי"ל.

ותמאן המלכה ושתי לבא (א, יב). ותמאן המלכה ושתי לבא, שגנאי הוא לכל אשה חשובה שתראה יופיה לרבים שכל כבודה בת מלך פנימה.

צריך עיון לומר שסירובה של ושתי הפרוצה היה משום כל כבודה בת מלך פנימה, ועיין.

ומלכותה יתן המלך (א, ט).

ומלכותה יתן המלך, וכתר מלכותה יתן המלך לחברתה אשר תבוא ותמלוך תחתיה.

כי למלכה אין גדר מלכות אלא נקראת מלכה משום שהיא אשת המלך, ומה נתינה מאת המלך שייך בזה, ועל כן פירש, דכתר מלכותה יתן המלך לחברתה.

ומדבר כלשון עמו (א, כב).

ומדבר כלשון עמו, השליח המוליך את הספרים מדבר כלשון עם שהוא שלוח שם.

הנה לר' שמואל (מחכמי צרפת) מבואר ששורר בביתו קאי על שפת הדיבור, אתי שפיר לשון 'ומדבר כלשון עמו', אבל לר' יוסף שמפרש על ענין השררה, מפרש 'כלשון עמו' על השליח.

אשר הגלה (ב, ה - ו).

אשר הגלה מירושלים עם הגולה וגו'. בכל מקום

נמשלה אסתר לשחר

נמשלה אסתר לשחר, אסתר סוף כל הניסים

"למנצח על אילת השחר וכו' אמר רב אסי למה נמשלה אסתר לשחר לומר לך מה שחר סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הניסים", (יומא דף כט, א).

דברי חז"ל אלו טעונים ביאור טובא, דרהיטת הדברים דכל הניסים שנעשו לישראל הוגדרו כלילה, ולכאורה הארה דניסים, הוא גדר אור ולא גדר לילה, וגם הא דפורים הוגדר כשחר צריך ביאור, דמה מעליותא דפורים על כל הניסים שנעשו לישראל עד אז, גם משמעות הדברים דנס דפורים הוציא את ישראל מהלילה, והזריח עליהם אור השחר, ומשום זה גופא אסתר היא סוף כל הניסים, משום דכבר לא הוצרכו יותר לניסים שהרי כבר עלה השחר, וצריך עיון.

ויש להקדים בזה דברים לביאור דברי חז"ל בזה, דהנה בנס דפורים נאמר במגילת אסתר (ט, כב) "החודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב", ויש לעיין מה ענין ההתהפכות בזה, ולכאורה הוה ליה למימר החודש אשר בו יצאו מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב, וגם באסתר רבה (פרשה י אות ה) דרשו כל פרק מזמור שיר חנוכת הבית וגו' לענין הפורים, לענין מרדכי ואסתר המן ואחשוורוש וכו' ואמרו שם "כנסת ישראל מה היתה אומרת שמע ד' וגו' הפכת מספדי למחול לי", מבואר דענין הפורים הוא הפיכת המספד למחול - החודש אשר נהפך.

אמרו ז"ל בפסחים (דף נ, א) "והיה ד' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד, אטו האידינא לאו אחד הוא, אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות אומר הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב, ושמו אחד, מאי אחד, אטו האידינא לאו שמו אחד הוא, אמר רב נחמן בר יצחק לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת, אבל לעולם הבא כולו אחד, נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י".

בעולם הבא יכירו שגם הרעה היא טובה

והנה נראה דאין החילוק בין העולם הזה לעולם הבא, דבעולם הזה ישנם גם צרות, ועל כן יש בו גם ברכת דיין האמת, אבל עולם הבא הוא עולם שכולו טוב, ואשר על כן אין

בו אלא ברכת הטוב והמטיב, דאם כן הוא, אין בברכות שום חילוק בין עולם הזה לעולם הבא, דהרי גם בעולם הזה מברכים על הטובה הטוב והמטיב, וגם בעולם הבא אילו היה רע היו מברכין דיין האמת, אלא דבמציאות אין בעולם הבא רע, ובעולם הזה יש גם טוב וגם רע, ועל כרחק ביאור הענין דבאמת מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, וכל הבא מיד ד' אינו אלא לטובה וגם רעה בעולם הזה אינה אלא למראית העין הבשרית של בני אדם, אבל הכל עומק עיקרו לטוב, אמנם ראיה זו והכרה זו שגם הרעה טובה היא, חסרה היא בעולם הזה, ואין מכירים בזה בני אדם ועל כן צריכים לברך על הרעה כמו שרואים אותה, וכמובן שכפי הראיה אי אפשר לברך עליה הטוב והמטיב, ועל כן יש בעולם הזה ברכת דיין האמת, מה שאין כן עולם הבא שם רואים את עומק רצונו יתברך שמו, ושם גם הנראה כרעה מתגלה טובו, ושם גם על הנראה כרע מברכין הטוב והמטיב.

וענין זה הוא גם במה שאמרו בפסחים (שם), דבעולם הזה לא כשם שאני נקרא אני נכתב, נכתב בהויה ונקרא באדנות, מה שאין כן עולם הבא שהכל הויה, והנה הויה הוא רחמים, ואדנות הוא מלכות - דין, ובעולם הזה לא מתגלית לעין בשר שהכל הוא רחמים, ועל כן נקרא בא"ד, אבל באמת וכן הוא לעולם הבא שכשם שנכתב הויה נקרא הויה, ועיין בזה היטב כי קיצרתי. ושוב הראוני שכזה ממש כתב הצ"ח בפסחים שם בשם הרב החסיד וכו' מוהר"ר אפרים רישר זצלה"ה מגיד דק"ק בראד, עיין שם היטב.

בפורים נהפכה הרעה עצמה לטובה - "שחר" - סוף כל הניסים

ונראה דבכל הניסים שהיו בישראל שיצאו על ידי הניסים מהצרה שנתרגשה עליהם, לא נתגלה בנס שלא היתה צרה כלל אלא אדרבא בודאי שהיתה צרה, אבל הקדוש ברוך הוא הושיעם והוציאם מאותה צרה, שונה בזה הוא פורים, דכאשר נעשה כבר הנס נתגלה שכל המהלך שהיה נראה כרעה - להשמיד ולהרוג ולאבד וכו' דוקא ממנו נשתלשלה הטובה, הישועה והגאולה, וגזירת המן נעשתה לכלי למחיית עמלק, וגם לקיחת אסתר לבית אחשורוש שהיתה נראית כרעה נתגלתה כטובה וכו' וכו'.

וזהו אם כן הענין שכל הניסים הוגדרו כלילה, היינו דהיה נראה דצרתם של ישראל היא לילה וחשיכה ממש, אלא שבאה לישראל ישועה בזה, אמנם הצרה בשעתה היתה צרה, ואם כן כל הניסים אפופים במצב של לילה, שונה מכולם פורים שבישועת הפורים נתגלה שכל מה שהיה נראה כרעה אף הוא טוב הוא, וזהו גדר של אורה, ובזה נמשל הפורים כשחר, ואפשר אם כן דאסתר סוף כל הניסים, היינו דהוא הנס שגילה שאין כלל מצב של רעה, וזהו סוף כל הניסים, היינו הגילוי הסופי שכל ישועה בישראל צריכה להיות גילוי על זה שבאמת ליכא רעה כלל, והכל הוא הטוב והמטיב.

וזוהו לשון היפוך שנאמר בפורים - "והחודש אשר נהפך להם וגו'" (אסתר ט, כב) לא היה בפורים יציאה מן הרעה אל הטובה, אלא נתגלה שגם הרעה נתהפכה לטובה, ודו"ק.

ולפי"ז יש מקום להטעים אמרם ז"ל (ילקוט שמעוני אסתר רמז תתרנ"ד) ד"קריאתה זו הלילא", ורהיטת הלשון היא דכל מגילת אסתר כולה - כל קריאתה היא בגדר הלל, אף על פי שחלק מן המגילה מפרטת את הצרות שהיו אז לישראל, והיה מקום לומר דאין הכי נמי הלילה אינה אלא בחלק הישועה שבמגילה, מיהו פשטא דלישנא משמע שכל המגילה י"ם הלל עליה, ולהאמור מתפרש שפיר שהרי בפורים נתגלה שהכל הטוב והמטיב, ואין רעה כלל, וגם הנראה כרעה טובה הוא וכל המגילה על כל חלקיה דין הלל עליה.

ומן הראוי להסמיך לזה דברי רבינו יונה בשערי תשובה (שער שני אות ה), "ויש על הבוטח בשם להוחיל במעוף צוקתו, כי יהיה החושך סיבת האורה כמו שכתוב אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחושך ד' אור לי, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (עייין ילקוט שמעוני תהילים רמז תרכ"ה) אלמלא נפלתי לא קמתי, אלמלא ישבתי בחושך לא היה אור לי".

וזוהו פירוש דברי המדרש (ילקוט שמעוני ירמיה רמז שיא) על הכתוב בירמיה (ל, ז), "עת צרה היא ליעקב וממנה יושע, שנו רבותינו מתוך כעס רצון וכו' מתוך צרה רוחה - עת צרה היא ליעקב וממנה יושע וכו', מתוך נפילה קימה - כי נפלתי קמתי, מתוך אפילה אורה - כי אשב בחושך ד' אור לי", והנה את סיפא דדברי רבותינו כבר פירש רבינו יונה דלעיל שהכונה כי החושך סיבת האורה, ואם כן כל הדרשות דכאן מתפרשות כן, ואם כן עת צרה היא ליעקב וממנה יושע, היינו דהצרה היא סיבת הישועה, ונפלא מאד שכתוב בספר הרוקח (סימן רלה), "וממנה יושע - ומהמן יושע", היינו דצרת המן היא סיבת הישועה, והן הן הדברים שאמרנו.

ונמצא אם כן שפורים - ישועת הפורים רוממה את ישראל לדרגא של עולם הבא, לדרגא של ד' אחד, שהכל הוא הטוב והמטיב, לדרגא של שמו אחד, כשם שאני נכתב אני נקרא שהכל הוא שם הויה - הכל רחמים גדולים.

פורים - תיקון עץ הדעת - עד דלא ידע

ואפשר שיש להוסיף בזה הביאור, אמרם ז"ל בחולין (דף קלט, ב), "המן מן התורה מנין המן העץ", ולהאמור אכילת עץ הדעת גרמה לראות דברים גם בצד הרע שלהם - דעת טוב ורע, אבל האמת היא שהכל טוב, והאכילה מעץ הדעת היא שגרמה את עיוות ההסתכלות של עולם הזה, שיש רע ויש טוב, אבל מצב של אדם הראשון קודם החטא הוא מצב של כולו טוב, וזה אשר תוקן ביום הפורים תיקון מסוים בחטא עץ הדעת.

ספר

בסוד עבדיך

ביאורים והארות במקראי קודש שבנ"ך

מאמרי מחשבה והתבוננות בענייני המגילות

חמש מגילות

מאת

צבי בלאאמו"ר הגאון רבי זלמן זצלה"ה רוטברג

שיכון חזון איש - בני ברק

כסלו תשפ"ג

זכרון פנחס אליהו

המאיר
מכון תורני
שע"י ישיבת "בית מאיר"
בני ברק

כל הזכויות שמורות
Printed in Israel

יו"ל ע"י מכון המאיר
דבורה הנביאה 9 בני ברק
03-618-7176
054-8456262

ספר זה יוצא לאור
בסיוע משרד התרבות

תוכן

9 ריש מילין

מזה ומזה הם כתובים

11 דבר המכון

פתיחה

17 חמש מגילות כתבי הקודש

רות

ב ביאורים והערות במקראי קודש

מה ביאורים והערות במפרשי הראשונים

פירוש רש"י ♦ פירוש אבן עזרא ♦ פירוש הרוקח ♦ פירוש הרלב"ג.

סא ביאורים והערות במדרשי אגדה

מדרש רבה ♦ מדרש זוטא ♦ מדרש אבא גוריון ♦ מדרש לקח טוב ♦ זוהר חדש.

מאמרי מחשבה והתבוננות בעניני המגילות

- א שכן של גומלי חסדים.....צז
- ב מגילת רות - הקב"ה מכתוב עליו.....צט
- ג עושה האמת מפני שהוא אמת.....קב
- ד קבלתם עול תורה.....קו
- ה חיי דוד המלך.....קה
- ו עמון ומואב ומלכות בית דוד.....קיב
- ז מצאתי דוד עבדי.....קיה
- ח שרשי משיח בן דוד.....קכג
- ט אשר בנו שתיהם את בית ישראל.....קכה

איכה

ביאורים והערות במקראי קודש.....קלו

ביאורים והערות במפרשי הראשונים.....קפג

פירוש רש"י ◆ פירוש אבן עזרא ◆ פירוש הרוקח ◆ פירוש בעל הטורים.

ביאורים והערות במדרשי אגדה.....רט

מדרש רבה ◆ מדרש זוטא ◆ מדרש זוטא (נוסח ב) ◆ מדרש לקח טוב ◆ זוהר.

מאמרי מחשבה והתבוננות בעניני המגילות

א ותרד פלאים - סילוק הדעת.....רנה

ב ואמונתך בלילות - בחושך ד' אור לי.....רנה

ג הגלות - מושיב יחידים ביתה.....רסד

ד קרא עלי מועד.....רסח

ה נחלה בלי מצרים.....רעג

ו איכה ישבה בדד - אשריכם ישראל.....רפ

ז תשעה באב - חסדי ד' כי לא תמנו.....רפט

ח נחמו נחמו עמי.....רצו

קהלת

ביאורים והערות במקראי קודש..... שו

ביאורים והערות במפרשי הראשונים..... שצא

פירוש רש"י ♦ דרשת הרמב"ן ♦ פירוש הספורנו ♦ פירוש הרוקח ♦ בעל
הטורים.

ביאורים והערות במדרשי אגדה..... תיג

תרגום ♦ מדרש רבה ♦ מדרש זוטא ♦ מדרש לקח טוב ♦ זוהר.

מאמרי מחשבה והתבוננות בעניני המגילות

א כי לבי שמח מכל עמלי..... תמט

ב בקשת שלמה את שלימות החכמה..... תנג

ג ימי האדם - כצל עובר..... תנו

ד לכל זמן ועת..... תסא

ה טוב כעס משחוק..... תסו

ו זה לעומת זה עשה האלקים..... תעא

ז ומותר האדם מן הבהמה..... תעט

ח ואשה בכל אלה לא מצאתי..... תפה

ט עשה האלקים את האדם ישר..... תפט

תוכן הענינים

שכרן של גומלי חסדים.....צז

במגילת רות - הלכות שכר גומלי חסדים ♦ מעשים ראויים נעשים תורה.

מגילת רות - הקב"ה מכתוב עליו.....צט

מעשי האדם לחבירו מסוגלים להיות תורה ♦ שאילת שלום חבירו בשם - מבית
דינו של בועז ♦ שכרן של גומלי חסדים ♦ יסוד תורה של משיח לעתיד - מתורתם
של יחידים.

עושה האמת מפני שהוא אמת.....קב

התנאי לקבלת גרים ♦ סוד לימוד התורה לשמה - מכח הקדמת נעשה לנשמע ♦
קבלת הגירות כקבלת התורה.

קבלתם עול תורה.....קו

חיי דוד מכח אדם הראשון ♦ מחיקת החטא בעולם כלא היה - מכח תיקון התשובה
של דוד.

חיי דוד המלך.....קה

בברית העולם נתחדש שצריכה היא להיות תחת מלכות ♦ סילוק מלכות ד' מן
הברית נעשתה עם חטא אדה"ר ♦ גדר ג' שעות בברית דוד המלך ♦ מלכות
דוד - מלכות הנצח הם מג' שעות דקודם החטא ♦ כל מלכים ישנים עד ג' שעות
שהם כמלכות ד' בברית ♦ אף ששנות חיי דוד היו מקודם החטא הוקצבו לו
שבעים שנה אך למלכותו אין ביטול לעולם.

עמון ומואב ומלכות בית דוד.....קיב

עמון ומואב נוצרו בחטא ולעתיד מהם יצא מלך המשיח ♦ יעוד המשיח הוא
ביטול הרע ועיקר הרע הם עמון ומואב שנוצרו בחטא ♦ תיקון עמון ומואב על ידי
העלאתם וחבורם עם ישראל ♦ מלחמת עמון בימי יפתח - מלחמה רוחנית על
נחלת אברהם ♦ מלחמת עמון בימי שאול - מלחמה רוחנית בסנהדרין ובתורה ♦
מלחמת עמון בימי דוד וניצוחם בביטול העבודה זרה שלהם ♦ כתר בני עמון עובר
לבית דוד והולם את הראוי למלוכה בלבד ♦ לידת רחבעם מנעמה העמונית ♦
לידת שלמה דרך הריגת אוריה בחרב בני עמון.

מצאתי דוד עבדי.....קיה

מציאת דוד המלך מרות המואביה הבאה מסדום ♦ ללוט היה צירוף ויחוס אל אברהם אבינו ♦ מלכות בית דוד באה מפנימיות טיפה של קדושה ♦ טיפת הקדושה נשתמרה במעטה זוהמה מפני המקטרגים ♦ כשנתברר שרות מוכנה להיות אמה של מלכות בא התגלות הטיפה אך במעטה כיסוי ♦ גם אחר לידת דוד עמדו לו מקטרגים מגלית שבא מזרעה של ערפה ♦ אף הגאולה והתגלות המשיח תחת המעטה של אותה טיפה ♦ קדימת הבכירה של לוט זיכתה את רות להתכתר כ"אמה של מלכות" ♦ יסוד מלך המשיח בהתאחד טיפת הקדושה הנסתרת יחד עם ישראל מזרעו של אברהם.

שרשי משיח בן דוד.....קכג

לידת מלך המשיח בדרכים עקלקלות - בנות לוט, יהודה ותמר, רות ובוועז ♦ הנקודה המשותפת לכולם - דביקות במשימה ♦ בסיס המסירות והדביקות היא הרגשת האחריות.

אשר בנו שתיהם את בית ישראל.....קכה

שני שמותיו של יעקב אבינו ע"ה מורים על ענין פנימי וחיצוני ♦ שייכות לאה ליעקב היה בחלק הפנימי קודם שניתן לו השם 'ישראל' ♦ שורש תפקיד שבטי י-ה נובע מהשם ישראל הבא מלאה ♦ כל ענין בישראל יש בו גם מחלק יעקב הבא מרחל ♦ השלמת קבלת התורה מאהבה והמשך תורת משה היה מבני בניה של רחל ♦ מעלת הכהונה שייכת לבני בניה של לאה אך גם לרחל חלק בזה ♦ מלכות ישראל נבנתה ע"י רחל ולאה ♦ השראת השכינה בישראל הוכנה על ידי בניה של לאה ובניה של רחל ♦ גם המקדש ולשכת הגזית היה במקום משותף לרחל וללאה ♦ ניסי חנוכה ופורים מיוסדים על שתי האמהות - רחל ולאה ♦ גם הגאולה העתידה תבא מכח השיתוף בין רחל לאה ♦ ענין רחל באיתגליא וענין לאה באתכסיה.

תוכן הענינים

ותרד פלאים - סילוק הדעת.....רנה

סיבת החורבן משום זלזול בתורה ♦ קשה סילוקן של צדיקים יותר מצ"ח קללות ומחורבן בית המקדש ♦ הקללות והחורבן הם תיקון לחטאים אבל סילוק החכמה הוא הסתר פנים גדול יותר ♦ בגלות נהיה ריבוי תורה עצום כדי שלא יהא חורבן גמור מגלות השכינה.

ואמונתך בלילות - בחושך ד' אור לי.....רנח

חילוק הלשונות בברכת גאל ישראל שאחר ק"ש בין שחרית לערבית ♦ "אמת ויציב" - על דברים שהיו כבר, "אמת ואמונה" - גם על העתיד להיות ♦ עומק האמונה היא לראות בחוש את העתיד לבא ♦ בשחרית בזמן האור - הנראה לעינינו, בלילה זמן החושך - אמונה בכל העתיד ♦ בשחרית - מבקשים על העתיד, בערבית - רואים אותו בחוש ע"י האמונה ♦ האדם רואה רק את חיצוניות הנהגת ד' - השמות שמורים על הפעולות, אמונת ישראל היא בשם הויה - שם העצם ♦ אחר האמונה הברורה בשם הויה הרי כל השמות של הפעולות מאוחדים עמו - אין טבע ♦ אין מזל לישראל - אינם שייכים להנהגת הטבע אלא הם חלק ד' ♦ כוחם של ישראל הוא בתוך החושך שממנו הם שואבים את האמונה ♦ משיח נקרא "בר נפלי" - שמתוך הנפילות מגיע משיח ♦ הנפילה העמוקה שמכריחה את ביאת המשיח היא בהתמעטות תלמידי חכמים.

הגלות - מושיב יחידים ביתה.....רסד

התורה היא ההופכת את הקב"ה וישראל לאחד ♦ מלכות היא ברצון העם וכשהמלך הוא חלק מן העם ♦ הגלות נוצרה מעזיבת התורה ונהיה פירוד בין הקב"ה לישראל - "ישבה בדד" ♦ טענת משה "לא אוכל לבדי" כיון שישראל נתנתקו ממנו ואינו חלק מהם ♦ גם בתוך הגלות - "ד' בדד ינחנו" ♦ ט' באב חל באותו היום של א' דפסח - שני דרכים להתחברות עם הקב"ה או דרך שירה או דרך בכי.

קרא עלי מועד.....רסח

מקור מועד דראש חודש נלמד מר"ח אב ✧ ר"ח אב קבע את יום הבכיה לדורות ✧
 ייחוד יום ט' באב הוא עבור הגאולה - נולד בו משיח ✧ הצומות יהפכו למועדים כי
 מטרת הצער היא להביא לשמחה ✧ בר"ח אב הרגישו בני ישראל שמתוך החשיכה
 תצא האורה ✧ מיתת אהרן הכהן בר"ח אב גילוי על העדר השכינה בחודש זה ✧
 הזכרת מיתת אהרן במסעות שהם גילויים על כל שנות הגלות.

נחלה בלי מצרים.....רעג

נחלת יעקב בלי מצרים - איכות ✧ הקדושה היא של יעקב - נחלה רוחנית מובדלת
 מגשמיות ללא הגבלה ✧ קיפול הארץ תחת יעקב הוא ביטול הגשמיות אליו ✧
 יעקב קיבל אף חו"ל מפני שיכול לקדשה ✧ אמת ליעקב - תורה שהיא בלא גבול ✧
 "יעקב אבינו לא מת" - בלי מצרים ללא הפסק ✧ הגלות היא לעכב את התפשטות
 הקדושה - בין המצרים ✧ צורת הגלות היא בלי מצרים שישראל מפוזרים בכל
 העולם ✧ בגלות נותר "ד' אמות של הלכה" - התורה ✧ עיקר הגלות הוא ביטול
 התורה.

איכה ישבה בדד - אשריכם ישראל.....רפ

"איכה ישבה בדד" מהקב"ה, השורש התחיל בזמן משה רבינו ✧ "איכה" - דבר
 שאינו לפי מנהגו של עולם ✧ "נפש הישראלית" בריאה אחרת מגוי, וכשירדים
 ממנה נופלים פחות מן הגוי - "אשריכם ישראל" ✧ מתנחמים בכפליים - "נחמו
 נחמו" בזאת שאתם "עמי" ✧ ט' באב איקרי מועד מפני גילוי עוצם מעלתם של
 ישראל, בירידתם.

סכותה בענן לך מעבור תפלה.....רפה

חורבן הבית חסם את תפילות ישראל מלעבור אל הקב"ה ✧ תפילה חיצונית נשמעת,
 תפילה פנימית נראית ✧ שערי דמעה לא ננעלו כדמעות מורות על תפילה פנימית ביותר ✧
 ✧ צורת עבודת התפילה צריכה ציור האותיות - ראייה ✧ התפילה הגדולה ביותר - צעקה,
 כשאין מילים הרי אינה שמיעה אלא ראייה ✧ בבבל החל שימוש התורה שבע"פ
 והיא צריכה עמל ויגיעה ובלא עמל אף תפילה לא תועיל לה.

תשעה באב - חסדי ד' כי לא תמנו.....רפט

אברהם ויעקב במידות החסד והרחמים אינם יכולים להציל את ישראל במצבי חטא,
 יצחק במדת הדין יכול להציל בכל מצב ✧ מידת החסד ומידת הרחמים קובעות

שבלי שום זכויות צריך לעשות משפט כי אין קיום לעולם בלעדיהם ♦ אצל יצחק שמציאותו דין מוחלט יש מציאות לקיום העולם בדין לבדו ♦ ביאור המשא ומתן של יצחק אבינו עם הקב"ה ♦ הכח שנוצר בעקידה - התדבקות מוחלטת בד' ♦ אף הנהגת דין היא התעסקות של הקב"ה, הסתר פנים הוא כאשר אף מידת הדין אינה נוהגת ♦ אמירת ירמיהו בתוך החורבן "חסדי ד' כי לא תמנו" - עצם ההתעסקות של הקב"ה איתנו היא החסד ♦ מועד דתשעה באב - הנהגת הדין בחורבן שהיא בלא הסתר פנים ♦ התמיהה בצורך ללימוד שאף כשיגאלו תחזור השכינה מן הגלות ♦ שכינה בגלות - השראת השכינה מיוחדת לזמן הגלות - "אנא איחות" ♦ שיבת השכינה מן הגלות באותו מצב של שכינה בגלות.

נחמו נחמו עמי.....רצו

כשנשלמת הפורענות באה הישועה ♦ "ניחמתנו ניחמתנו" - על הפורענות ועל הגאולה ♦ ביאור הדבר משום שהפורענות מוחקת את החטא ♦ "משהקב"ה מתייאש מן הצדיקים" - כשרואה שאין צדיקים אז הוא מרחם ♦ תקות ישראל לגאולה ע"י התבוננותם בהבטחות הקב"ה הכתובות בתורה ♦ גאולה מכח טענת ישראל שהם היחידים שקבלו את התורה.

תוכן הענינים

כי לבי שמח מכל עמלי.....ה.

לשלמה המלך היה שמחת התורה אמיתית פנימית כדרגת עמל התורה ✧ גמר לתורה - האומנם ✧ גמרה של תורה הוא קבלת כלים להבין דרכיה - "לב שומע" ✧ שמחת שלמה המלך בגמרה של תורה מחמת השאיפה לחכמת התורה.

בקשת שלמה את שלימות החכמה.....ח.

בקשת שלמה היתה שלימות התורה וממילא ידע על ידה כל חכמת הבריאה ✧ על אף עומק תורת הלב של שלמה לא היה בידו לשפוט בלא עדים ✧ בתחילת מלכותו זימן הקב"ה דין בלא עדים, כדי שמלכותו תהיה באופן של כסא ד'.

ימי האדם - כצל עובר.....יג.

שייכות ענין הצל לאדם ✧ הרשעים מיתדמים לשמש היפך הצל לפי שחייהם חמריות העולם הזה ✧ בצלם אלוקים עשה את האדם ✧ תוכן מצות סוכה ישיבה בצל הקב"ה ✧ שלימות דמות אדם שבמרכבה של יעקב אבינו ✧ עבודת האדם בהעמדת צורתו על ידי היראה ✧ השלמת עבודת האדם על ידי אהבה ויראה ✧ יסוד צלם ודמות מכח עשיית צדקה וחסד.

לכל זמן ועת.....יח.

ראשית בריאת הזמן עם התהוות הבריאה ✧ בעלות ישראל על הזמן קודם שניתנה תורה ✧ שני גדרים בקדושת הזמן - קידוש ע"י הקב"ה וקידוש ע"י האדם ✧ תן חלק לשבעה - זמן דשבת ✧ יצירת קדושת הזמן ע"י הקב"ה לבדו ✧ פעולות האדם והנהגותיו יוצרים את מציאות הזמן ✧ ניצול הזמן - שלימות האדם ✧ שלימות בעשיית המצוות - התעלות מעל הזמן.

טוב כעס משחוק.....כג.

שני מהלכים בגלויות ישראל - "כעס" - שעומדים להשמידנו, "שחוק" - נתינת זכויות שוות, וטוב כעס משחוק ✧ חורבן העולם בתחילתו בחטא הנחש הקדמוני - "שחוק" ותיקונו ב"איבה אשית" שנאה שיוצרת הבדלה ✧ שנאת האומות היא דרך הכעס, או שאחר התקרבות ישראל אליהם מתפרצת בכח רב ✧ התפרצות

השנאה במלחמת העולם השנייה אחר ההתקרבות של ההשכלה והפורמה ♦ גלות "שחוק" בלא התפרצות שנאה היא חמורה יותר וזו ארצות הברית ♦ חבלי המשיח באירופה - "כעס", חבלי המשיח באמריקה - "שחוק" ♦ גלות ה"שחוק" בהקמת מדינת ישראל ♦ התגברות ה"שחוק" במסוה של דאגה לילדי הבני תורה ♦ צורת המלחמה כבימי חזקיהו ע"י נעיצת חרב בביהמ"ד - החדרת ההכרה שמחוץ לביהמ"ד הוא מכת חרב ♦ מטרת המדינה היתה להסיר את שנאת האומות ואדברא גרמה להתגברותה ביותר ♦ "נאמנים פצעי אוהב" תוכחתו של משה, "ונעתרות נשיקות שונא" שבחיו של בלעם ♦ גלות ה"שחוק" בעקבתא דמשיחא ב"נשיקות שונא" לעצמנו ♦ "רשע שהשעה משחקת לו" כדי להפסיד עולמו - כעס במעטה שחוק ♦ דברי הספר חסידים שיש "השעה משחקת לו" ברוחניות ♦ דברי הגר"א שהנהגת הַרְשֵׁע בעקבתא דמשיחא מהערב רב ♦ הלימוד מיעקב אבינו שדרך ההצלה היא באופן של שלטון הרע בתחילה ♦ ביטול הרע שיהיה לעתיד לבא יכול להיות בב' דרכים - מלחמה ברע, נתינת טוב לרע עד שקיבל כל שכרו.

זה לעומת זה עשה האלקים.....לא

הטוב והרע נבראו שקולים ♦ הצדיק זוכה גם בחלק חברו בזכות כח התגברותו ♦ תוכן עבודת האדם להגביר את נקודת הטוב על נקודת הרע ♦ הנחש הוא היצר הרע, לעומת האדם שגדרו "רוח ממללא" ♦ קללת הנחש ע"י זה לעומת זה - 'הוא ישוב ראש ואתה תשובנו עקב' ♦ תכלית השלמת הבריאה על ידי עבודה עצמית והעלאת ניצוצות הטוב שבעולם ♦ טביעת מרכבות פרעה שהם כוחות הרע בעולם מורים על ביטולם ♦ גילוי מרכבת ה' על הים גרמה לביטול מרכבת הסט"א ♦ מרכבת המשנה בעולם הזה הוא ענין דמיון הרע שהוא המנהיג ♦ גילוי מרכבת ד' בים סוף היה לשעתו, לפיכך חותם יציאת מצרים היה במתן תורה דוקא ♦ לעתיד לבוא תתגלה הנהגת ד' בבריאה וממילא יתגלו גם סתרי תורה ♦ גילוי חלק המרכבה יסודו בצלם האלקים דהאדם.

ומותר האדם מן הבהמה.....לז

יתרון האדם בבריאתו בצלם דמות הקב"ה ♦ גדר צורת האדם - צלם אלוקים ♦ כשמסתלק צלם האלוקים מן האדם הרי הוא כבהמה ♦ לעכו"ם אין צלם אלוקים מחמת חומריותם ♦ ישראל במצב חטא מאבד צלם אלוקים שבו ♦ ענין קבורת האדם בעפר להשיבו ליסוד בריאתו מחמת הצלם אלוקים שבו ♦ אף בתחיית המתים יקומו בצלם ודמות מחמת הטמנתו באדמה.

ואשה בכל אלה לא מצאתי..... מא

קריאת שמות הברואים קדם לבריאת חוה ♦ כל הברואים יסוד בת זוגם כהיכי תמצי להמשכת מינם ♦ כל בעלי החיים נבראו עם בן זוגן והאשה נלקחה מעצמות האיש כחלק ממצאיותו ♦ אף שנלקחה מן האיש עצמותה לגבר צרכיו החמריים והגשמיים ♦ טענת הנחש לאשה דגדר ציוי הקב"ה אינו אלא למניעה ואיסור ♦ טענת האשה דהאדם בעלים לעצמו ולהשתמשות בעולם אין צריך ציווי הקב"ה ♦ אכילת האדם מעץ הדעת היה רצון ושאיפה לתוספת דעה והשכל ♦ עונש חוה שלא תהא בעלים לעצמה בעיני העולם ♦ עונש האדם בהתעסקות צרכיו הגשמיים למטה מבעלי החיים ♦ גדר האשה "אם כל חי" כדרגת בת זוג דבעלי החיים ♦ פגימת איברי האדם מחמת קלקול חוה ♦ תיקון החטא בשמיעה וקיום מצות התורה בכל האיברים ♦ איברים הכפופים ומשועבדים להקב"ה הם יכולים לשבחו ♦ תפקיד האדם שיהיה לו חלק ושותפות בעשייתו והוא ע"י קיום המצוות ♦ בלימוד התורה בעמל ויגיעה עושה ומתקן עצמו.

עשה האלקים את האדם ישר..... מט

יצירת הבריאה היתה בישרות ♦ יכולת האדם להיות ישר מכח הבריאה שנבראה ביושר ♦ ישרות אינה רק צורה של הנהגה, אלא עצם מציאות העולם ♦ חומש בראשית - ספר הישר ♦ בדור ההפלגה הוצרך הקב"ה להמלך בבית דין לפי שנהגו בישרות ♦ חזרת האדם אל ישרות יסודו ושרשו אינה אלא על ידי תורה ♦ גדר 'אדם ישר' אף בדברים שלא נצטוו בפירוש ♦ אבוב שבמקדש חלק היה - ישרות.

ריש מילין

הנה אחר שיצא לאור עולם ביאורים על נביאים הראשונים שנקראו בשם "ביד נביאך" מוסף עליהם ביאורים בספר הכתובים, אשר נקראו בשם "בסוד עבדיך", וזה יצא ראשונה ביאורים בחמש מגילות הקודש, כה יתן ד' וכה יוסיף להשלים את ביאורי ה"יד נביאך", וביאורי "בסוד עבדיך", להוצאתם לאורה.

והנה ביאורי "בסוד עבדיך" על המגילות, יוצאים לאורה לזכר ולעילוי נשמתו הטהורה, של ידידנו יקר יקרים שהיה בן תורה מושלם בכל תהלוכותיו הן בעמלו בתורה והן ביראתו הקודמת לחכמתו, והן בעדינות נפשו ובטהרת לבו, כאשר חותם אבותיו הקדושים אשר בארץ המה, חופף היה על כל מציאות חיו, והם מרנא ורבנא החפץ חיים זיע"א, מרן הסבא מנוברדוק זצוק"ל, ה"ה הרה"ג רבי פינחס אליהו וולדשטיין זצ"ל, אשר לקח אותו האלקים בעצם פריחתו הרוחנית בקיצור ימים ושנים. תנצב"ה.

יהיה למליץ יושר בפני אבינו שבשמים על רעיתו הכבודה תחי' ועל ילדיו היקרים המסולאים בפז, זרע ברך ד', לגדלם לתורה וליראה, בלכתם בדרכיו ז"ל ובדרכי אבותיהם ז"ל.

וברכות לראש משביר אחיו יבדלח"ט המצוין מאד במדותיו הנפלאות והחשובות ידידנו הדגול והאהוב הר"ר יוסף מנחם מנדל שיחיה לאורך ימים טובים, שהוצאות הספר ניתנו על ידו.

יזכה לרוב טוב מן השמים, להצלחה בכל מעשי ידיו, ולרוב נחת עולמים מצאצאיו היקרים ד' עליהם יחיו.

ורוב ברכות לראש העוסקים והמסייעים במלאכה, הרבנים מופלגים שליט"א חברי מכון "המאיר", הרב אריאל מתתיהו, הרב משה טוביה כהן ארזי, הרב יהודה כהן ארזי, הרב גמליאל סטמבולי, הרב משה זרוק, הרב פנחס רוט, יברך ד' חילם ופועל ידם ירצה.

וברכות יעטה מורה ידידי הדגול והחשוב הרה"ג המופלג רבי עוזיאל שרעבי שליט"א, אשר במסירות מופלאה אין קץ ידו נטויה על עריכת הספרים כאשר הם לפנינו, וברוחב ידיעותיו וברוב כשרונותיו הוסיף מדיליה ציצים ופרחים, וגם דלה דלה ממש"כ במק"א ושבצם כראוי.

יברך ד' חילו ותהי משכורתו שלימה מעם האלוקים, ותימשך ברכת ד' על ביתו - רעיתו הכבודה תחי' לאוי"ט, בבריות גופא ונהורא מעליא, יחד עם זרעו ילדיו זרע ברך ד' יחיו לאוי"א.

בְּשָׂדֵי מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו: ב וְשֵׁם
הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נַעֲמִי וְשֵׁם
וְאִתְּתִיהָ וּתְרִין בְּנוֹהֶי: ב וְשֵׁם גְּבְרָא אֱלִימֶלֶךְ
וְשֵׁם אִתְּתִיהָ נַעֲמִי וְשֵׁם

בסוד עבדיך

מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום". וממה שכתב בסוף ההלכה דאף שמותר לצאת אינה מדת חסידות שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום, אפשר א"כ שמשום מדת חסידות אין להשתקע אף מפני הרעב, אבל לגור עראי שפיר מותר ואין בזה מניעה אף ממדת חסידות. ואשר ע"כ מצינו גבי אברהם שלא ירד למצרים אלא לגור בלבד, ככתוב בקרא (בראשית יב, י) "וירד אברהם מצרימה לגור שם כי כבד הרעב בארץ".

והנה אף שגם גבי מחלון וכליון כתיב כאן "וילך איש וגו' לגור בשדי מואב" הרי שגם הם לא יצאו אלא לגור בלבד, ומכל מקום כתב הרמב"ם שמפאת חיוב מדת חסידות נעשו, אפשר דאלימלך באמת ירד באופן עראי, אבל מחלון וכליון התכוונו להשתקע שם וסופם מוכיח על כך שנשאו שם מואביות, ואף אם בתחילה גם הם ירדו רק לגור, מכל מקום הלא אחר כך קבעו מקום שם בקביעות. ומה שהזכיר הרמב"ם את מחלון וכליון ולא הזכיר גם את אלימלך עצמו, נראה להאמור דאין מידת חסידות אלא להמנע מלהשתקע שם, ואלימלך לא נתכוין להשתקע, מה שאין כן מחלון וכליון נתכונו להשתקע.

ועוד אפשר, שגם אלימלך עצמו תחילת ירידתו ליתר לגור, אבל אחר כך קבע מקומו שם מדכתיב שם "ויבואו שדי מואב ויהיו שם", ולשון "ויבואו" משמע לשון קביעות כמבואר לקמן. (א.ה). עיין עוד בזה בדברי רבינו בספרו למיסבר קראי בראשית יב, י).

וילך איש וגו' (שם).

הלך לגור
באופן עראי

לא נתפרש שמו כעת, משום שלא הלך אלא לגור - כגר, ולא להתיישב במואב. וזה גם הלשון בשדי מואב (שם), דלא הלך אלא משום השדות - התבואה, של מואב. וזה עדיין היתר הוא. אבל בפסוק ב' דמבואר בסופו "ויבואו שדי מואב ויהיו שם", היינו שנתיישבו שם ישיבת קבע, אז נתפרסם שמם לגנאי.

(א.ה). מה דלא נתפרסם שמו, הובא במדרש זוטא (רות פרשה א) "א"ר פרחיה באותה שעה היה הקדוש ברוך הוא דן את העולם, ובית דין שלמעלה עומדין והקב"ה מסתיר, שנאמר וילך איש, עמדה מדת הדין והזכירו, שנאמר ושם האיש אלימלך, מיד נגזר עליו ועל בניו, מה כתיב בתריה וימת אלימלך". ועיין בדברי רבינו להלן בחלק המדרשים על דברי המדרש הללו).

ושם שני בניו מחלון וכליון אפרתים מבית לחם יהודה (א, ב).

הוזכר תואר
חשיבות על
הבנים

רהיטת הקרא משמע דאפרתים קאי אמחלון וכליון, ואפשר שהם היו חשובים מאביהם, או אפשר איפכא, דאלימלך היה מפורסם ואין צריך לכנותו, ושני בניו

צריך ביאור, ואפשר דמצד אחד רבתה הנבואה, אבל מצד שני הריבוי הזה גרם שדרגת הנבואה לא הייתה גבוהה, ובאמת חזינן דכשעלה אליהו השמימה, נסתלקה הנבואה מהרבה מן הנביאים כמבואר במלכים (ב פרק ב).

מיהו, מה שכתבתי לחלק בין דור השופטים לדורו של אליהו, לכאורה מהמשך המדרש נראה שאינו כן, שהרי אמרו בהמשך שגם בימי אליהו היו מרמין לקב"ה, וגם אמרו שם שהרעיבן הקב"ה בימי אליהו, והוא תמוה, שהרי כאן משמע במדרש שהיו רבבות נביאים בימי אליהו, והנה בסמוך אמרו הרעיבן הקב"ה בימי אליהו שנאמר (מלכים א יח, טו) 'חי ד' אשר עמדתי לפניו', ואפשר דהכוונה דאמר אליהו שלשון עמדתי לפניו היינו שרק אליהו עמד לפניו, ותמוה שלא הביאו מקראי.

ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב, (משלי כא, ח) "הפכפך דרך איש וזר", זה עשו הרשע שהוא מתהפך ובא על ישראל בגזרות וכו', וז' זה הקדוש ברוך הוא שהוא נוהג עמו במידת ישרות ונותן לו שכרו בעולם הזה כפועל העושה מלאכה עם בעל הבית באמונה, דבר אחר "הפכפך דרך איש" אלו אומות העולם שמחפכין ובאין על ישראל בגזירות וכו', "וזך ישר פעלו", זה הקב"ה שנוהג עמהם בישרות.

(שם, ג).

יש לעיין על מה מקבל עשו שכר בעולם הזה. ואפשר ששכרו הוא על שכיבד את אביו, אבל אומות העולם על מה שכרן,

ואולי שמכל מקום יש אצלם מעשים טובים מסויימים. מיהו באמת על אומות העולם לא נאמר במדרש שמקבלים שכר, אלא שהקב"ה נוהג עימם בישרות. וצ"ע מה הוא.

ר' אחא אמר הפכפך דרך, אלו ישראל, שנאמר (דברים לב) כי דור תהפוכות המה, איש, (שופטים כא) ואיש ישראל נשבע, וזר, שעשו עצמם לפני הקדוש ברוך הוא כזרים שנאמר (הושע ה') בה' בגדו כי בנים זרים ילדו, וזך, זה הקדוש ברוך הוא שנוהג עמהם במדת יושר בעולם הזה ונותן שכרם שלם לעתיד כאומן העושה מלאכה באמונה אצל בעל הבית.

(שם).

כאן אצל ישראל נראה דדרך היושר עמם בעולם הזה, היא נתינת יסורים בעולם הזה, כדי שיבואו נקיים לקבל שכרם בעולם הבא. וכדמבואר בהמשך דברי המדרש.

נבוכדנצר הרשע התחיל מזינב באשכולות שנאמר (מלכים ב כד, טז) החרש והמסגר אלף.

(שם, ז).

ונראה דהכוונה שזינב האשכולות מארץ ישראל שסילק משם כל התלמידי חכמים וכדאמרו ז"ל (סנהדרין לח, א) ואף על פי שגלות החרש והמסגר היתה טובה גדולה לישראל, שנשאר גדולי התלמידי חכמים בעולם, והם המשיכו את התורה בישראל, מכל מקום נבוכדנצר זינב באשכולות.

אוי לדור ששופטיו נשפטים, הוי ויהי בימי שפוט השופטים, שמעון בר' אבא אמר בשם ר' יוחנן

עושה האמת מפני שהוא אמת

התנאי לקבלת גרים

כתב הרמב"ם (בפרק יג מאיסורי ביאה הלכה יד) "אלא סוד הדבר כך הוא שהמצוה הנכונה כשיבא הגר או הגירות להתגייר בודקין אחריו שמא בגלל ממון שיטול או בשביל שררה שיזכה לה או מפני הפחד בא להכנס לדת, ואם איש הוא בודקין אחריו שמא עיניו נתן באשה יהודית, ואם אשה היא, שמא עיניה נתנה בבחור מבחורי ישראל, אם לא נמצא להם עילה מודיעין אותן כובד עול התורה וכו' כדי שיפרשו, אם קיבלו ולא פירשו וראו אותן שחזרו מאהבה מקבלין אותן שנאמר ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה" (רות א, יח).

מבואר מלשונו של הרמב"ם דהתנאי בקבלת גרים, הוא שקבלת הגירות תיעשה לשמה, ואם יש בגירות צד שלא לשמה אין מקבלין אותם, ולכאורה יש לעיין בזה, הרי במעשה המצוות ובקיומן על אף שהרצון הוא שיעשה הכל לשמה, מכל מקום אין הלשמה תנאי בקיום המצוה, שהרי אמרו ז"ל בנזיר (דף כג, ב) "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמן שמתוך שלא לשמן בא לשמן", ומאי שנא קבלת גירות שהלשמה הוא תנאי בעצם קבלת הגירות, ובפשוטו צריך לומר דאף דעצם מעשה המצוה יש עליו שם מעשה מצוה גם כשאין עושה אותה לשמה, מכל מקום בכניסה לדת ישראל, בכניסה ליהפך להיות יהודי, אי אפשר אלא בלשמה ממש.

וביאור הדבר, דבהעדר לשמה - בעשייה שלא לשמה, יש בזה העדר האמת, עשיית מצוה שלא מפאת עצם אמיתותה, אלא מפאת סיבות צדדיות, ויש בזה חסרון בשלמות העשייה, אלא שנתחדש שמכל מקום יש לקיים המצוה גם באופן של עשייה גרידא, אבל כניסה לתוך עם ישראל, להעשות בן ישראל, להיות חפצא דיהודי, אי אפשר רק כאשר הדבר נעשה באופן של אמת לאמיתה, חלות שם ישראל אי אפשר בלא שלמות הכניסה לתוך עם ישראל, כל תערובת של אי אמיתיות בקבלת הכניסה, הוי מעכב בחלות שם הישראל, וזה העיכוב של לא לשמה בקבלת הגירות.

סוד לימוד התורה לשמה - מכח הקדמת נעשה לנשמוע

כתב הרמב"ם (פרק י מתשובה הלכה א - ה) "אל יאמר אדם הריני עושה מצוות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל הברכות הכתובות בתורה או כדי שאזכה לחיי עולם

הבא, ואפרוש מן העבירות שהזהירה תורה כדי שאנצל מן הקללות הכתובות בתורה וכו', אין ראוי לעבוד את ד' על הדרך הזה וכו', העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצוות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה, אלא עושה האמת מפני שהוא אמת וכו', ומעלה זו היא מעלה גדולה עד מאד וכו', והוא מעלת אברהם אבינו שקראו הקדוש ברוך הוא אוהבו וכו' והוא המעלה שציונו בה הקדוש ברוך הוא על ידי משה רבינו שנאמר ואהבת את ד' אלקיך וכו', וכיצד היא האהבה הראויה הוא שיאהב את ד' וכו' עד שתהא נפשו קשורה באהבת ד' וכו'".

"אמרו חכמים הראשונים שמא תאמר הריני לומד תורה בשביל שאהיה עשיר וכו' וכן היו גדולי החכמים מצווים לנבונים תלמידיהם ומשכיליהם ביחוד אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב וכו'". "ואמרו חכמים לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, לפיכך כשמלמדין את הקטנים וכו' עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה מגלין להם רז זה מעט מעט ומרגילין אותן לענין זה בנחת, עד שישגיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה וכו'", עיין שם עוד.

הנה ביאר הרמב"ם באר היטב ענין הלשמה וגודל מעלתו, וענין שלילת השלא לשמה, והנה הגדיר הרמב"ם את ענין הלשמה, שהוא עשיה של אמת מפני שהוא אמת, ונעוץ יש ברמב"ם שקרא למעשה של לשמה רז - סוד, כמו שכתב בהלכות תשובה שם (סוף הלכה ה) וכן כתב הרמב"ם (בהלכות איסורי ביאה שם), כאשר בא לבאר ענין הגירות שהתנאי בה הוא קבלה של לשמה, אמר, "אלא סוד הדבר כך הוא", וקצת צריך ביאור בלשון זה של רז - וסוד, שנשתמש בו הרמב"ם לענין לשמה.

ואשר נראה בביאור הענין דהנה זכו ישראל לקבלת התורה מפני שהקדימו נעשה לנשמע, ומשמעות הענין כי אילו לא היו ישראל מקדימין נעשה לנשמע, אלא היו אומרים נשמע ונעשה, לא היו זוכין לקבלתה של תורה, והענין בזה, כי כל עשיה התלויה בדבר - בכל דבר שיהיה, יש בעשיה זו העדר של לשמה, נשמע קודם לנעשה תולה את העשיה בדבר מסוים - שמיעה, תו כבר יש בזה חיסרון מסויים של לשמה, אף על גב שהרי אי אפשר לעשיה בלא שמיעה, מכל מקום קבלת הדברים - קבלת העשיה צריכה שתתקבל בלא שום תנאי, ושמיעה שיש בה משום התליה האם לעשות על פי השמיעה, יש בה חסר בלשמה ואי אפשר ליתן את התורה.

וראינו הדברים מפורשים בספורנו בפרשת משפטים (שמות כד, י) על הכתוב "ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע", וכתב הספורנו, "נעשה לתכלית שנשמע בקולו כעבדים המשמשים את הרב שלא על דרך לקבל פרס, כענין עושי

דברו לשמוע בקול דברו", והיינו דפירש הספורנו את ענין קדימת נעשה לנשמע, להודיע ולגלות דקבלתם של ישראל את התורה הוא באופן של לשמה בלא שום סיבות אחרות.

על צורת קבלה זו אמרו חכמים בשבת (דף פח, א) "אמר רבי אלעזר בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב ברכו ד' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו וכו'", עיין שם.

אצל מלאכים אין מושג של שלא לשמה, אין היכי תימצי של שלא לשמה - עושי דברו והדר לשמוע, ישראל שקבלו את התורה לשמה - נעשה קודם לנשמע, גילו את סוד המלאכים - מי גילה רז זה לבני, לשמה הוגדר בחז"ל כרז - כסוד, ענין הלשמה כל כך מסולק הוא ונסתר מהעולם הזה, עד שמי שמגיע ללשמה, אות הוא שגילה את המכוסה בעולם הזה - התחתון, וגילה תחתיו את העולם העליון.

כמה נפלא הוא שנשתמש הרמב"ם בהגדרת הלשמה (בהלכות תשובה שם) "לפיכך כשמלמדים את הקטנים וכו' אין מלמדין אותן וכו' עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלין להם רז זה מעט מעט וכו'", הנה קרי לה הרמב"ם "רז זה", וכן כאשר בא הרמב"ם לבאר ענין הגירות שהתנאי בה

שתהיה בשלמות הלשמה, פתח בהלכות איסורי ביאה (פרק יג הלכה יד) ואמר "אלא סוד הדבר כך הוא וכו'".

קבלת הגירות כקבלת התורה

גירות עכו"ם לאורך הדורות מקבילה היא לקבלת ישראל את התורה בצאתם ממצרים, וכמו שאמרו בכריתות (דף ט, א) "ככם כאבותיכם מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים, אף הם לא יכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים", עיין שם.

והנה יסודה של קבלה לשמה היא כלשונו של הרמב"ם (שלחי הלכות תשובה פרק י הלכה ב) "עושה האמת מפני שהוא אמת", והנה מבואר ברמב"ם (בהלכות איסורי ביאה פרק יד הלכה א) "כיצד מקבלין גרי הצדק וכו', אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר אי אתה יודע שישאל בזמן הזה דווים דחופים ומסוחפין ומטורפין ויסורין באין עליהן, [אם] אמר אני יודע ואיני כדאי, מקבלין אותו מיד", ויש לעיין בזה משום מה צריך הוא לומר ואיני כדאי, ומה חסרון יש אם יאמר יודע אני ואני כדאי.

